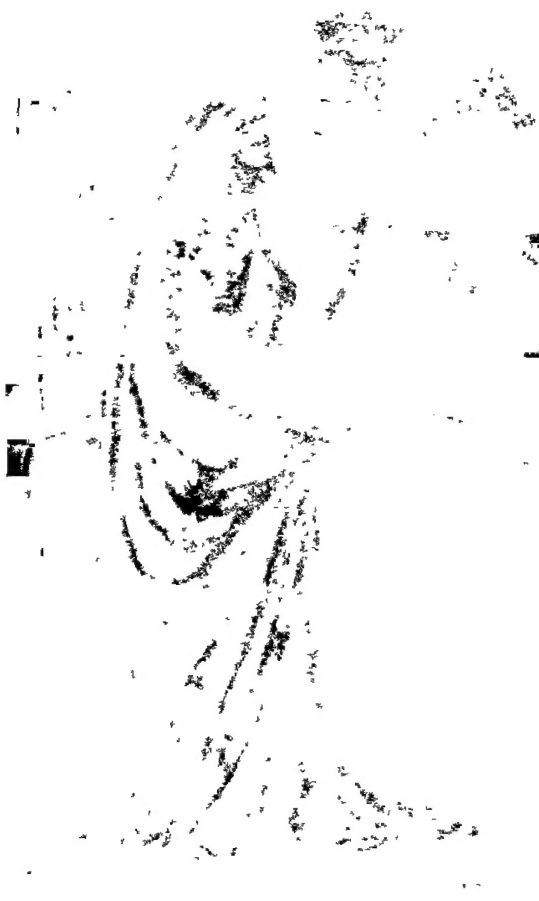

1926 1/15

જા
જી
ઈ
મા
ઈ
લી

ગ્રંથકર્તા
૩૧૫૧-૧૭૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપરિયોગિક વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૮૦૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અદ્યત્ત મહાભારત

વિષય ૬૦ : ૩

જુદુઈ માછલી

—યાને—

દરીયાનો દેત્ય.

II 17-5-1926

1926

કિંમત આઠ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૨૮૦૦

પ્રયોગક—સાહિત્યવીલાસી.

પ્રકાશક—જહુલાલ નારણદાસ બુકસેલર સુ. નડીઆદ.

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત્ર ૧૯૮૨.

આ પુસ્તક તેના લેખક રા. સાહિત્યવીલાસીને યોગ્ય બદલો

આપી પ્રકાશકને માટે રચાવવામાં આવ્યું છે:

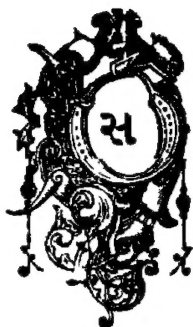
સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.

આ પુસ્તક ઉમરેક બટવાડી પોળને નાકે આવેલા “સરસ્વતી
પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં રતીલાલ બાળકૃષ્ણ ત્રિવેદીએ પ્રકાશકને
માટે છાપ્યું.

જદુઈ માછલી જાને દરીયાનો દૈત્ય.

પ્રકરણ ૧.

આત્મઘાતની તૈયારી.

ભુર કર ! ઓ હીલુભાગી માનવ, આત્મઘાત કરી
ખુદાનો કોપ તારા શીર પર વ્યર્થ ન લે.

સભુર કર ના અચાનક આવેલા અવાજથી
આત્મહત્યા કરવા તૈયાર થયેલા-ગીરીશુંગ ઉપરથી
ખીલુમાં વહેતા ઘોઘબંધ જળના પ્રવાહમાં પડી
દેહ નાશ કરવાને ઉત્સુક થયેલા તે હીલુભાગ્ય
પુરૂષે પાછળ દરીને જોયું; તો તેજના અંખાર સરખા વચોટક દરીરને
પોતાની સમીપ ઉભેલા જોયા.

(૪)

તતક્ષણે તે કમનસીબ માણસ ફફીરનાં ચણેંમા વંદન કરી અવાચક સરખો ઉભો રહ્યો, તેનાં ચક્ષુમાથી અસ્ખલીત અશ્રુપ્રવાહ વહન કરતો. હોવાથી તે પવિત્ર-દયાળુ ફફીરતું હૃદય દયાથી ઉભરાઇ જવા લાગ્યું.

બચ્ચા; થોડી ક્ષણ પછી તે ફફીરે કહ્યું; બચ્ચા ! જગતના કુર માનવીઓ નીર્બળ માનવીઓનો વધ કરીને પણ પોતાનું જીવન લંબાવવાની-જીંદગીનાં કહેવાતા-ક્ષણીક નાશવંત સુખો ભોગવવાની પ્રળય આકાંક્ષા ધરાવે છે, મર્ણુની પથારી ઉપર સુતેલા માનવીઓ પોતાનું આયુષ્ય લંબાવવા ખુદાને પ્રાર્થના કરે છે, તો હે માનવ ! ખુદાના હુકમ વીના તું મૃત્યુને સ્વાધીન થવા કયમ તૈયાર થયો ? ધર્મનાં પાક ફરમાનો કહે છે કે જે મનુષ્ય આત્મઘાતી થાય છે તેઓને દોજખમા વાસ મળે છે.

પ્રભુના પ્યારા શીરસ્તા તુલ્ય; હે દયાળુ ફફીર ! મારી કર્મ કથા ઘણી લાંબી છે. જો આપ દયા કરીને મારા ઉપર ગુજરેલા જીલમનું ખ્યાન સાંભળશો તો મારા દુખનો ભાર ઓછો થશે.

કહે; ભાઈ કહે. માનવનું જીવન ખુદાએ દુનીયાની સેવા કરવા માટેજ સરજેલું છે. મારાથી બનતી યથાશક્તિ મદદ ખુદાના નામ ઉપર આપવા હું તૈયાર છું. તે ફફીરે કહ્યું.

પ્રકરણ ૨.

જેન્ટલમેન હુદારો.

દયાળુ ! તે ગરીબ માણસે પોતાની જીવન કથાનો પ્રારંભ કરતાં કહ્યું-હે દયાળુ અરબી મહાસાગરના તટ ઉપર કેશવતી નામના એક નાના ગામડામા મહાર મહાન-જુપડું આવેલું છે મારો જન્મ એક માછીના કુટુંબમાં થયેલો હોવાથી બાલપણથી જ હું માછીમારનો ધંધો કરું છું. મહારી સ્ત્રી ધણીજ સ્વરૂપવતી આકાશની અપ્સરાને લગભવે તેવી ખુશસુરત છે પરંતુ હું ગરીબ હોવા છતાં અને કોઈ પણ જાતનો મોજશોખ ભોગવતો ન હોવા છતાં મહારી ગરીબ પત્નિ મ્હને દેવતુલ્ય માન આપતી સંપુર્ણ પતિવ્રતના નીયમે પાળતી હતી. વઢેલ જમાનાની ફેશનેબલ સ્ત્રીઓને ને ધણી જ ધીકારતી-સ્વપ્ને પણ તેમનો સંગ ન થાય તેની ખાસ સંભાળ રાખતી હતી. મહારૂં નામ જેસંગ અને મહારી પત્નીનું નામ રૂપાળી હતું રૂપ-સૌન્દર્ય એ ઇશ્વરની મહાન-કૌમતી-અમુલ્ય ગર્ક્ષીસ હોવા છતાં મહારી આપત્તિનું મુળ કારણ મહારી સ્ત્રીનું સૌન્દર્ય હતું. સ્ત્રી સૌન્દર્યથી મહાન રાજાઓની પાયમાલી થઈ છે. ઇતિહાસે તેની સાક્ષી પુરે છે. દમયંતીના રૂપથી મોહિત થયેલા કળિયુગે નળરાજાને આપેલા કષ્ટની વાતો જગતમાં જાણીતીજ છે. મહારૂં પણ તેમજ થયું. એક શ્રીમંત વણીકની દૃષ્ટી મહારી સ્ત્રી ઉપર પડી. તે પાપીષ્ઠે મારી પત્નિને હસાવવા અનેક પ્રયત્નો કર્યા. એટ સોગાતો મોકલી.

જેનો તીરસ્કાર પુર્વક અસ્વીકાર કર્યો; તેથી તેને એક દીવસે સંધ્યા સમયે એકાંત જળાશય ઉપર જળ ભરવા જતાં માર્ગમાંથી અચાનક ઉચ્ચાઈ જંગલમાં પકડી જઈ તેના ઉપર યજ્ઞાત્કારની તૈયારી કરી. પ્રભુથી આ જુદાંમ સહન ન થયો, તેણે સતીની વાર કરવા બે બીલ પીરોને મોકલ્યા. બીલોની એકજ ડાંગથી તે જુલમી વાણીયાનો પગ ભાગી ગયો. અજ્ઞાન બીલોએ દયાથી તેને જીવને છોડી દીધો ખસ! તેજ સમયથી મહારા સર્વ નાશની તૈયારી થઈ.

પ્રકરણ ૩.

શયતાનનો શાથી.

તે લુચ્ચા વણીકે ઘેર જતાજ કેટવાળને કેટલીક લાંચ આપી પોતાના પક્ષમાં લીધો. અને મહારા નામનું ખોટું ખાતુ ઉમરેઠ જઈ ત્યાંના એક બદમાસ ખેડવાળ બ્રાહ્મણની પાસે પડાવી લાવ્યો. આ અઠંગ ઉઠાઉગીર ખેડવાળ બ્રાહ્મણ સામાના અક્ષરની નકલ કરવામાં એટલો પ્રવીણ હતો કે ન્યાયાસન ઉપર વિરાજમાન થનાર ન્યાયાધીશની સહીઓની નકલ પણ તે કરી શકતો હતો.

કેટવાળની સાક્ષી રાખી સહેરના સુઆ પાસે મારા નામ ઉપર ભેણાની જુડી ફરીયાદ નંધાવી હુકમનામું કરાવી લીધું અને જપ્તીથી લહેણું વસુલ કરવા કેટવાળ અને વણીક મહારે ત્યાં આવી પહોંચ્યા.

આ સમયે હું સાગર ઉપર માઝલાં પકડવા ગયો હતો. મહાઈ જ માસનું નિર્દોષ બાળક મહાર ઘોડીઆમા સુવાડી મારી સ્ત્રી ગૃહ કાર્ય કરતી હતી. ત્યાં અચાનક જઈ કેટવાળે તેને પાછળથી લાત મારી જમીન ઉપર ફેંકી દીધી. અને ઘરનો સામાન ભાગેડોડ કરવા માંડ્યો. મહારી સ્ત્રીએ તેમ ન કરવા વિનંતિ કરી, એટલે કેટવાળે તેને સરકારી કામમાં અડચણ કરવાનો આરોપ મૂકી પોલીસ થાણામાં લઈ ગયો. મહાઈ કુંમળ બાળક તેની માતાના વીયોગથી ધણીવાર રૂદન કરી બુખથી અતેન થઈ ગયું. પણ આ જમ જેવા કસાઇઓને તેની દયા ક્યાંથી આવે તેઓ કંઈ દ્રવ્ય લેવા આવ્યા નહોતા. તેમને

તો મારી સ્ત્રીના સૌન્દર્યનીજ જરૂર હતી. હું રાતરે સુમારે એક ઘડી રાત ગયા પછી ઘેર આવ્યો તો મને કાઠવાળના જીલમની માહિતી મળી. મ્હાર નીર્દોષ બાળક તે વખતે લુપ્તથી મરણનો છેલ્લોજ શ્વાસ લેતું હતું. મ્હારી પાસે એક પૈસો પણ ન હતો. એટલે રાત્રે મને મફત દુધ કોણ આપે. હાય ! તે ગરીબ માછી એક ભયંકર હાય મારીને બોલ્યો. અંતે મ્હાર તે નીર્દોષ બાળક આ જગતના પ્રપંચને જોયા-જાણ્યા સિવાય આ દુનિયામાંથી સદાને માટે જતું રહ્યું. તેના મૃત્યુથી હું દીવાનો બની દોડતો પોલીસ થાણા ઉપર જઈ પહોંચ્યો.

પ્રકરણ ૪.

બુદ્ધી જમાનો.

કેટલાં રૂપાળાં પોલીસ થાણાના એકાંત સ્થળે કેદ કરવાનું અસત્ય બહાનું બતાવી પકડી આણી તેને ભય અને લાલચ બતાવી વાણીયાની અને પોતાની નીચ વૃત્તિ વૃત્ત કરવા સમજાવી. નીચ માતિમા ઉત્પન્ન થયા છતાં પતિવ્રતના પ્રભાવને સમજનારી રૂપાળીએ તેઓને તીરસ્કાર પૂર્વક તેમની અયોગ્ય માગણીને તાળે થવાની સાથે ના પાડવાથી કેટલાંજ તેના ઉપર બળાટકાર કરવા તૈયાર થયો. એક શસ્ત્રહીન અબળા પાસે પોતાના બચાવનું સાધન શું હોય ? પરંતુ કુદરતનો એવો નીયમ છે કે દુઃખમાં બુદ્ધી એકદમ સતેજ થાય છે. રૂપાળીએ થોડી ક્ષણ વીચાર કરી પોતાના સામા ધસી આવતા કેટલાંજ ઉપર ખુરસી, ટેબલ, ખડીઓ, વીગેરે જે હાથમાં આવ્યું તે પોતાના બચાવના હથિયાર તરીકે ફેંકવા માંડ્યું. ક્ષણભર કેટલાંજ તેની બહાદુરીથી વીરમય પામ્યો. તેમ તેના ઉપર વધુ બુદ્ધિ બુજાવવાનો દ્રઢ સંકલ્પ કર્યો. એક નીર્જળ હુરીણી જે સમજળ શાર્દૂલો સામે કેટલી વાર પોતાનો બચાવ કરી શકે ! કેટલાંજને માર પડતો. જોઇ દુષ્ટ વાણીયાએ તેણીના પગમાં પાછળથી લાત મારી જમીન ઉપર પછાડી. કેટલાંજે રૂપાળીના હાથ બાંધી લીધા અને તે બુમ બરાડા ન પાડે તેટલા સાથે તેના મોંમાં કપડાનો ડુંચો ધાનવા તૈયારી કરી.

પોતાનું શીયળ હુટાતું જોઇ રૂપાળી ભયથી એક ચીત્કાર કરી એભાન થઇ ગઇ.

માછીએ કહ્યું-હે દયાળુ ફકીર મહાત્મા ! આ ક્ષણેજ હું ત્યાં જઈ પહોંચ્યો. બાળકના મૃત્યુથી અર્ધ દીવાનાપણાને હું પામ્યો હતો. તેમાં સ્ત્રીના આર્તનાદથી વધારો થયો. દાર રક્ષકને એક ઘકો મારી જમીન ઉપર પછાડી નાંખ્યો. અને એકજ લાતથી બારણાનાં ચૂરેચૂરા કરી નાખી હું અંદર દાખલ થયો. સાં જઈ મેં શું જોયું ? એક શયતાનને પણ શરમાવે-એવું અમુનાર્થી કૃત્ય મેં પ્રત્યક્ષ નીહાળ્યું. મારી સ્ત્રીની અચેતન અવસ્થાનો લાભ લઈ તે પાપાત્મા વણીક પોતાની ઇચ્છાનુસાર કાર્ય કરી રહ્યો હતો. દીવાનાપણાને લીધે એક હાથીના જેટલું સામર્થ્ય મારામાં દાખલ થયું. વણીકના પગ ઝાલી એક ઘોષી જેમ લુગડાને ધ્રુવે તેમ મેં તે વણીકને પત્થર સાથે જોરથી અક્ષણી મારી નાંખ્યો.

પ્રકરણ ૫ મું.

~~~~~

કેદખાનામાંથી પલાયન.

વૃણીકતુ મૃત્યુ નીહાણી કોટવાળ નાસી ગયો. હું મહારી સ્ત્રીના વસ્ત્રો અવસ્થિત કરી તેણીને ઉચકી લઇ બહાર નીકળવાની તૈયારી કરતો હતો. તેટલામાં કોટવાળ દસ માણસની ટુકડી લઇ આવ્યો. અને પોલીસની મદદથી મ્હને કેદખાનામાં દાખલ કર્યો. અને મારી સ્ત્રીને બેભાન અવસ્થામાં નગરની બહાર ફેંકી દીધી.

સુખા પાસે મહારા નામ ઉપર ફરીઆદ માંડી એ આક્ષેપ મુક્યા. એક ગુન્હો સરકારી મકાન તોડી રાજદ્રોહ કરવાનો. બીજો ગુન્હો નીહોષ (!) વૃણીકતુ ખુન કરવાનો. બન્ને ગુન્હા જુદા સાક્ષીઓની મદદથી કોટવાળે પુરવાર કરી બતાવ્યા, સુખા સાહેબ બહુ પ્રમાણીક હતા. પરંતુ કાયદાની દૃષ્ટિએ તેઓ મહારો બચાવ કરી શક્યા નહી. કોટવાળની ખ્હીકથી મહારા સમાઓએ સુખા સાહેબ આગળ સત્ય હકીકત નીવેદન કરી નહિ.

મહારા માટે સરકારી કાયદા પ્રમાણે શજાની બચાવ શિક્ષા નીર્માણ થઇ એક માસની મુદત અપીલ માટે આપી મ્હને જેલખાનામાં લઇ ગયા.

એક રાત્રે અચાનક આકાશમાં બચાવ તોફાન શરૂ થયું. કોટવાળની ગર્જના અને મુશળધાર વૃષ્ટિએ સૃષ્ટિને પાતાળમાં

પેસાડી દેવાનો મંકડપ ક્યો હોય તેમ કાણુમાં સર્વત્ર જળ જળ થઇ રહ્યું.

શૂળા ઉપર રીબાધને પ્રાણુ જવાના બચથી બહાર નાસી જઈ આપધાત કરી જીવન ગુમાવવાની મ્હારી પ્રત્યજ્ઞ ઇચ્છા હતી. પરંતુ નાસવાનો કાંઈ સુયોગ પ્રાપ્ત થતો નહિ. ચાલી પડેલી આ નવીન આકૃતિની મને મદદ મળી. કેદખાનાની દીવાલના જાળીયા ઉપર ચઢી છાપરામાંથી નળીઆં ખસેડી નાખી હું સહેલાઈથી છાપરા ઉપર જતો રહ્યો.

બીહામણી બચંકર રાત અને વરસાદના તોફાનથી પહેરેગીરો ક્યાંક લપાઈ ગયા હશે. એમ સમજી છાપરા ઉપરથી હું જુરકો મારી પાછળની બાજુએથી નાસી છુટ્યો. મ્હારે ઘેર જાનો માનો જઈ તપાસ કરી તો મ્હારા અંધ પીતા મ્હને શૂળીની સળ સાંભળી હાથ અફસોસથી મૃત્યુ પામ્યા હતા.

હે દયાળુ મહાત્મા ! એક વણ્ણીક-જેન્ટલમેન છુટારાની જુરી ખસલતથી મ્હેં મ્હારું સર્વ ગુમાવ્યું. પીતા, પત્નિ, બાળક, ઇજ્જત એ સર્વ ગયું. તો હવે આ મ્હારું જીવન નીરથક સમજી તેનો નાશ કરવો ઉચિત સમજું છું, માટે મહેરબાની કરી મને આ દુઃખી સંસારમાંથી મૃત્યુને બેટવા રજા આપો.

પ્રકરણ ૬ છું.

વાંસળીનો ચમત્કાર.

રીગ માછીની હકીકત શબ્દે શબ્દે સત્યથી બરપુર હોવાથી તે દયાળુ ફકીરે પોતાની જાણીમાંથી એક દીવ્ય-નદુષ્ટ વાંસળી બહાર કાઢી તે ગરીબ માછીને આપી તેના ગુણ સમજાવતાં કહ્યું—

આ વાંસળી હૃદયમાં જેનું નામ દઈ વગાડવામાં આવે અને તેનો સ્વર તે માણુમના સાંભળવામાં આવતાં તુરતજ તે માનવી જેમાન અવસ્થામાં નૃત્ય કરે છે અને તેવી રીતે તે નૃત્ય કરતાં પોતાનો પ્રાણ ખુવે છે —

અય માછી હૃદયમાં તારા ઉપર ગુહ્ય ગુન્નરનારનું ધ્યાન ધરી આ વાંસળી વગાડજે; જેથી તારા દૂશ્મન કોટવાળનું જીવન તારી દયા ઉપર અવલંબી રહેશે, તારી સ્ત્રીને તે દુરાત્મા પાછી સુપ્રત કરે તો તેઓના ઉપર દયા લાવી તેમનો પ્રાણ લઇશ નહિ.

તારે જીવન પવિત્રતાથી ગુન્નરવા માટે દરેકજ પ્રાતઃકાળ પહેલાં દરીયામાં ફક્ત ચાર વાર માછલાં પકડવા જળ નાંખજે. વધુ નાખીશ નહિ વધુ નાખીશ તો હેરાન થઇશ. અને ફક્ત મ્હારી આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તીશ તો જરૂર તું કોઇ ક્ષિપ્ત મ્હોટો અમીર-રાજાના ખાસ માનીતા અમીરની પદવીથી વિજીત થઇશ.

તે ગરીબ માછીએ ફકીર પાસેથી વાંસળી લઇ તેને નમન કરવા પોતાનું શીર ઝુકાવ્યું. તેજ ક્ષણે ફકીર અદ્રશ્ય થઇ ગયો.

તે માછી જેનું નામ જેસંગ હતું તે પોતાની પત્નિને મેળવવા અને કોટવાળને શિક્ષા કરવા હૃદયમાં ષ્કરના કથન મુજબ કોટવાળનું નામ જપતો વાંસળીનો સુર વગાડતો પોતાના નગ્ર બણી જતો હતો.

રસ્તામાં કોટવાળ તેની શોધમાં દશ સીપાઇઓની દુકડી લઇને આવતો સામે મળ્યો. વાંસળીનો મધુરો સ્વર તેને શ્રવણ થતાંજ તે બેભાન બની નાચવા લાગ્યો. આથી સીપાઇયો માછીને જાદુગર સમજી તેને પકડવાનો પ્રયત્ન કરે ત્યાર પહેલાંજ માછીએ તેઓની દશા પણ કોટવાળના જેવીજ કરી.

સુખાને આ વાતની જાણ થતાં એક હજાર માણસનું લશ્કર લઇને તે માછીને પકડવા આવ્યો માછીની બંસીનો નાદ તેના લશ્કરમાં પહોંચતાંજ આખું લશ્કર બેભાન બની નાચવા લાગ્યું.

સુખાની અવદશાની-વીતકવાર્તા પાદચ્છાના જાણવામાં આવતાંજ તે અજાણ ચમત્કાર જેવા પોતે એકલોજ માછીને જઇ મળ્યો. અને આવી રીતે આખા લશ્કરની ખરાબ દશા કરવાનું પુછ્યું.

નેક નામદાર ! તે માછીએ પોતાની વીતક વાર્તા કહેતાં કહ્યું—નેક નામદાર ! મહારી સ્ત્રી ઉપર કોટવાળે બળાત્કાર કરવાથી મહારી ઇજાગત, બાળક, પીતા, અને સ્ત્રીનો મૃત્યુ વીયોગ થયો છે તેનું વેર—વેરની વસુલાત હું કોટવાળની સામે કરી રહ્યો છું. એમ કહીને તે દુઃખી માછીએ પોતાની સર્વ હકીકત કહી સંબળાવી.

પ્રકરણ ૭ મું.

પીયુવિરહિણી પ્રેમદા.

‘ભા’ ઈ ! હું તને જરૂર ન્યાય આપીશ. આવતી કોલે
સ્થવારે અદાલતમાં આવજો. મારા રાજ્યમાં આવા
જુલ્મે થતા હશે એવો મને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ
નહોતો. પ્રજાને પ્રતાપે તો માફ રાજ્ય છે.
પ્રજાને કેમ દુભવી શકાય ? હં. અને ત્યારે ત્યાં
તારી સ્ત્રી બિચારી જુએ મરતી હશે. તું ઘેર જ તારી પાછળ
હમણાંજ મારા માણસને રૂપિયા સો આપીને મોકલું છું’ રાજાએ
આશ્વાસન આપ્યું.

રાજાનું નામ અજયસિંહ હતું. બાવીસ વરસનો જુવાન હતો.
એ વરસથી ગાદી ઉપર આવ્યો હતો. સંસ્કારી માણસ હતો, પ્રજાને
સુખી કરવાના કોડ હતો. પણ ઘણું ખર્ચ આવા સારા રાજાના
અમલદારો ખરાબ હોય છે. તેઓ રાજાને બદનામ કરે છે.

માછીમારની આંખોમાંથી આબારનાં આંસુ મરી પડ્યાં.
રાજા હજો તો આવા હજો એમ તેને થયું.

તે ઘેર ગયો. રૂપાણીએ તો દુઃખને વરસાદ સહન કર્યો
હતો. પતિ શુણીએ જવાનો છે, શિયળ હુંદાઈ ગયું, બહાલા બાળક
અને પિતા જેવા સસરાનું મોત થયું, અને ઘરમાં કાંઈ પણ ન
રહ્યું. આથી વધુ દુઃખ દુનિયામાં કયું હોઈ શકે ? તે આખો દિવસ

ચોધાર આંસુ પાડીને રડતી. કાંઈ તેને છાતું રાખે તેમ નહોતું
છેલ્લા દસ દિવસથી અનાજનો એક દાણો ય તેણે મોઢામાં નહોતો
નાખ્યો. શરીર આખું ય લેવાઈ ગયું હતું. કાંચનવર્ણ શરીર શીકું
પડી ગયું હતું. મોઢા પર નરનો છાંટો ય નહોતો. આંખો ખૂબ
રડવાથી સુજી ગઈ હતી. હાલવા ચાલવાની જરા પણ શક્તિ
નહોતી રહી.

“ બહાલી ! ઉઘાડ ! ” બહારથી અવાજ આવ્યો. રૂપાળી
અમકી. તેની આંખોમાં આનંદનો અમકારો જણાયો. દિક્કા મોઢા
ઉપર જરા રતાશ આવી. દસ દસ ઉપવાસ હોવા છતાં તેના પગમાં
અજબ શક્તિ આવી. એકદમ ઉભી થઈ. વીજળીની ઝડપથી દોડી
બારણું ઉઘાડ્યું, અને પિયુ ઘેલી પ્રેમદા વૃક્ષને વેળી વળગે તેમ
પતિને વળગી પડી. ચોધાર આંસુએ રડવા મંડી. થોડી ક્ષણ આમ
કાંઈ પણ બેઠ્યા ચાલ્યા વિના પસાર થઈ. બન્નેની આંખમાં
આનંદના આંસુ સરવા મંડ્યા.

બન્ને ઘરમાં ગયા. બેઠાં પતિએ સમજાવી આપવીતી કહી.
પટાવાળો રૂપીયા અને અનાજનું એક ગાંડું આપી ગયો. બન્નેએ
અજબને અંતરના આશિર્વાદ આપ્યા.

આમ દુઃખની વાદળી પસાર થઈ અને તેમના ન્હાનકડા સુખક
ઘરમાં આનંદ ફેલાઈ રહ્યો.

પ્રકરણ ૮ મું.

શીયળને ખાતર

પ્રભુ ! આ રાજતું સસાનાશ વાળજે. આ રાજ અને આ કોટવાળના રૂએ રૂએ ફીડા ખરજો. જે રાજમાં સ્ત્રીઓના શીયળ સલામત નથી તે રાજનો, હે પ્રભુ ! તું નાશ કેમ નથી કરતો ? પ્રભુ ! કલ્પયુગ આવતાં તારામાં પણ કલ્પયુગ પેડો કે શું ?

અન્યસિંહ તે દિવસે રાત્રે નગરચર્યા જોવા નિકળેલો. દસ વાગ્યે એક કુવા પાસે પસાર થતાં તેણે ઉપલા શબ્દો સાંભળ્યા. તે ચમક્યો. કાન સરવા કર્યાં. ધીમે પગલે તે કૂવા પાસે પહોંચ્યો. કાંઈ સ્ત્રી કૂવામાં કુદી પડવા જતી હતી અગ્ન્ય એકદમ કુલો અને બાંધને ઝાલી લીધી. બાંધએ ચીસ પાડી અને બેશુદ્ધ થઈને પડી.

અન્યે તેને શુદ્ધિમાં આણવા પ્રયાસ કર્યો. બાંધના મોઢા સામે તેની નજર ગઈ તે ઇંદ્રિની અપ્સરાને પણ લાગે તેવી રૂપાળી હતી. ઉંમર બાગ્યેજ સોળ સત્તર વરસની હશે.

ધીમે ધીમે છોકરી બાનમાં આવી. પોતાને પારકા માણસના હાથમાં જોતાં તે ચમકી. અન્યે તેને ધીરજ આપી. જે કાંઈ દુઃખ હોય તે કાપવા વચન આપ્યું.

બાંધએ પોતાના દુઃખની રામકહાણી કહી.

“હું અહિંના એક ગરીબ વાણિયાની પુત્રિ છું. મારા બાપ ગાંધીયાણું કરે છે. મારી માતા મને બહુજ ન્હાની સુકીને મરી ગઈ છે સારથી પિતાના લાલનપાલનથી ઉછરી છું. મારા પિતાને દુનિયામાં કોઈ બહાલી ચીજ હોય તો તે હું. એક વરસ પહેલાં મારાં લગ્ન થયાં. લગ્ન પછી ચાર મહિને મારા પતિ કમાવા માટે પરદેશ ગયા. હું બાપ પાસે આવી. પરમ દિવસે આ રાજ્યના પાપી કોટવાળે મને જોઈ તે રાક્ષસને મારા સૌન્દર્યનો લોભ લાગ્યો. મારા પિતા પાસે નિર્ભજ માગણી કરી. પિતાએ તેને ધુતકારી કાઢ્યો તે આજ બે કલાક પહેલાં અમારી પાસે આવ્યો. મારા પિતાને તેણે ધમકી આપીને કહ્યું કે, “આજ રાતે બાર વાગ્યે મારો માણસ તારી છોકરીને બોલાવવા આવશે. જો તેની સાથે તારી છોકરીને મોકલીશ તો તને હું ન્યાસ કરી દઈશ, નહિ તો તારી છોકરીનું બળાત્કારે શિયળ લુંટીને, તમારા બેયનાં ખુન કરીને, બંનેને એક પથારીમાં એક બીજાને નગ્નાવસ્થામાં બેટીને સુતા હો તેમ સુવાડી દઈશ. લોકો માનશે કે તમને પિતા પુત્રીને વ્યભિચારનો સંબંધ હતો, તેથી કોઈએ આવીને તમારું ખુન કર્યું છે. બધા તમારા મૃત્યુ પછી તમારી ઉપર શુકશે.”

આમ કહી તે ચાલ્યો ગયો. મેં પેલો રાક્ષસ મારા પિતાનું મારી નજર સામે ખૂન કરે, મારું શીયળ લૂંટે, તેને બદલે અહિં કુવામાં પડી મેં મરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. મારું આ દુઃખ તમારાથી કાપી શકાય તેમ નથી. મોટો અમરબંધીય આ રાક્ષસ જેવા કોટવાળથી મુજબ છે. રાજાને તો દિન દશાની ખબર નથી. હું તો પ્રભુને કહું છું કે ગામની મા દીકરીઓ ઉપર ખરાબ નજર નાખનાર આ કોટવાળ અને રાજાનું સત્યાનાસ જાવ.” બાઈએ રાજાને ઓળખ્યા વિના શાપ આપ્યા.

(૧૯)

“બહેન ! તું રાજને ગાળો શા માટે આપે છે ? તે તો તારા
જોવોજ નિર્દોષ છે. હું તારું દુઃખ જરૂર ફેડીશ. ધીરજ ધર. ચાલ
તારે ઘેર જઈએ, અને તારા પિતાને શુદ્ધિમા લાવીએ.

“તમે જરૂર મારું દુઃખ ફેડશે ?” બાઈને શંકા આવી.

“હા. હા. મારા પર વિશ્વાસ રાખ. હું તારું દુઃખ ચોક્કસ
ફેડીશ. કોટવાળની મગદુર નથી કે તારી સામે આંગળી પાછું ચીંધી

બાઈને વિશ્વાસ આપ્યો. બન્ને બાઈને ઘેર ગયા. તેના પિતાને
શુદ્ધિમા લાવ્યા.

પ્રકરણ ૯ મું.

પાપીનો ફેજ.

મ! પાનૈયંદ! મોકલ તારી છોકરીને.' એક સિપાઈ રાતે બાર વાગ્યે ઘરમાં આવ્યો.

“હા! બાપુ! મોકલું છું. કોઠવાલ સાહેબના હુકમની સામે થવાની અમારી શી તાકાત? પણ બાઈ! જરા સાવચેતી રાખીને લઈ જજે. કોઈ રસ્તામાં તેને ઓળખી જશે તો અમારી આંખ પર પાણી ફરી વળશે દિકરી! ખેન! ખેન નીકળ. અમ બાઈ સાથે જ.”

“તમે કોઈ જાતની ચિંતા ન કરતા. કોઈને હું ખબર નહિ પડવા દઉં. પાંચ વાગ્યા પહેલાં તો તમારી દિકરીને અહિં પાછી પહોંચાડી દઈશ. અમારો એ તો રાત દિનો ધંધો રહ્યો. તેમાં ગડેલ રહીએ તો કેમ પાલવે?” સિપાઈએ મગફળીથી જવાબ આપ્યો. તેનો રાત દિનો ધંધો કોઠવાલ માટે છોકરીઓ પહોંચાડવાનો હતો કે પ્રજાનું રક્ષણ કરવાનો? રાજ તેને પગાર કયા કામ માટે આપતો હતો?

તરતજ ઓરડામાંથી સોળ સજ્જાગર સન્નેલ દિકરી ધુમટી કાઢીને ખેન આવી અને સિપાઈ સાથે ચાલી.

(૨૧)

કોટવાલને ઘેર પહોંચ્યા. કોટવાળ રાહ જોઇને આંટા મારતો હતો. પોતાની ધમકીથી જરૂર પાનાચંદ છોકરીને મોકલશે, એમ તેને લાગતું હતું. છોકરીને આવતી જોઇ તેનું હૃદય આનંદથી ઢિછળવા લાગ્યું. સિપાઇએ છોકરીને ચોરડામાં દાખલ કરી. દાખલ થતાં છોકરીએ પોતાની ગેળે ખારણું બંધ કરીને સાંકળ વાસી.

કોટવાળના આનંદનો હવે તો પાર જ ન રહ્યો. તે સમજ્યો કે આ તો મારા ઉપર મોહિત થઇ છે. આટલી સહેલાઇથી તેને આજ સુધી કાઢ છોકરી નહોતી મળી. અને આતું રૂપ ! તેણે આજ સુધીમાં આતું રૂપ ક્યાંય નહોતું જોયું.

અભિમાન અને આનંદમાં કોટવાલે મુછોને વળ આપ્યો.

છોકરી શરમાઇને દરવાજા પાસે ઉભી રહી. તેણે હજુ ધુંધટ નહોતો ખોલ્યો.

“ વહાલી ! હવે શરમ કેની રાખે છે ? તારો આ ધુંધટ ઉઘાડીને તારા મુખચંદ્રના દર્શન કરવાનો વહાલો આપ. ” આમ કહેતાં કહેતાં તે છોકરી પાસે ગયો અને અડપલું કર્યું.

છોકરી છલુકો કરીને દૂર ખસી. કોટવાળ વધુ ધીરજ સહન કરી શકે તેમ નહોતું તેણે એકદમ છોકરીનો હસ્ત પકડ્યો અને ધુંધટ ઉઘાડ્યો.

પણ ‘ મારા બાપ ’ એવી કારમી ચીસ કોટવાલથી પડાઇ ગઇ. ધુંધટ ખોલતાં રમણીક મુખચંદ્ર દેખાવાને બદલે યુવાન રાજા અજયની વિકાળ આંખો દેખાઇ. કોટવાલના રામ રમી ગયા. અજયના ગુસ્સાનો પાર નહોતો.

(૨૨)

“કુતરા ! રૈયતનું રક્ષણ તો બહુ સાઈ કરે છે હો ! રાવણે તો એક સીતા હરી હતી. પણ તેં તે! પ્રભુ જાણે કેટલી સીતાઓનાં હરણ કર્યાં છે, કેટલી સીતાઓના શીયળ લૂંટ્યાં છે. તને શી સજ્જ કરવી તે સમજાતું નથી. તારા કાપીને રાધ રાધ જેવડા દુકડા કર્યા હોય તો પણ તે સજ્જ ઓછી છે. અને તારા હાથ નીચેના પોલીસોને પ્રજાનું રક્ષણ કરવા પગાર અપાય છે કે તારે માટે રાત દિ ઓંઓ પહોચાડવા માટે ? ”

આ બધું કેમ બન્યું તે વાચક સમજી ગયેલ હશે. અજયે છોકરીના આપને શુદ્ધિમા લાવ્યા પછી કહ્યું કે, “પોલીસ આવે એટલે તેને કહેજો કે ‘બહે મારી છોકરીને મોકલું છું’ તમારી પુત્રીના કપડા મને હેરવા આપો. હું ઉચાઇમાં તમારી પુત્રિ જેવડો લાગું છું, એટલે કાંઈ વાધો નહિ આવે. તમારી પુત્રિને બદલે હું તમારી પુત્રીના વેશમાં કોટવાલ પાસે જઈશ, અને તેની પૂરી ખબર લઈશ. ”

અને આ યુક્તિમાં અજય સફળ થયો.

અજયાસંહે તરતજ સીટી મારી. પોલીસોને બોલાવ્યા. અને કોટવાલને બાધીને જેલમાં લઈ ગયા.

બીજે દિવસે સહવારે કચેરીમાં કોટવાલ, તેનો મળતીયો પોલીસ, અને પેલા ખેટા અક્ષર કરવાવાળા વેપારીને પકડીને લાવવામાં આવ્યા. માછીમાર, રૂપાળી, પાનાચંદ અને પુત્રિને પણ બોલાવવામાં આવ્યા. પાનાચંદ અને તેની પુત્રિને હવે ખબર પડી કે, રાત્રે આપણને બચાવનાર આપણો રાજા જ હતો. પુત્રિને પસ્તાવો થવા માંડ્યો કે “મેં આવા ભલા રાજાને ખાલી જુઠાં શાપ આપ્યા.

ત્રણે ય ગુન્હેગારોએ પોતાના ગુન્હા કચુલ કર્યા. કેટલાકને ફાંસીની સજા થઇ. બીજા બેને દેશનિકાલ કર્યા.

રાજાએ જેસંગ, રૂપાળી, પાનાચંદ અને તેની દિકરીનો આભાર માન્યો. “ તમારે લીધે મારી આખો ઉધડી છે. નહિ તો આ કેટલાજ પ્રજા ઉપર જીવેમો ચલાવ્યો જત. તમારો જેટલો આભાર માનું તેટલો આછો છે. ”

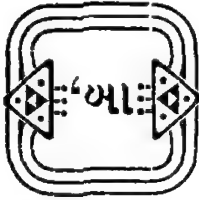
વાણિયાની પુત્રિએ રાત્રે આપેલી ગાળો અને શાપ માટે માફી માગી. રાજાએ હસતા હસતા માફી આપી.

રાજા હવે સાવચેત રહેવા મંડ્યો. જીવેમી અમલદારોને કાઢી મુક્યા. તેની જગ્યાએ પ્રજાની સેવા કરવાની ભાવનાવાળા સંસ્કારી માણસોને દાખલ કર્યા.

માછીમાર પોતાનો ધંધો સુખરૂપ ચલાવવા લાગ્યો. આઠ વરસ પસાર થયાં. તે દરમિયાન રૂપાળી ત્રણ સંતાનોની માતા થઇ. જેસંગ ફરીરની આજ્ઞા મૂજબ ફક્ત ચાર વખત જળ પાણીમાં નાંખતો. તેમ કરવાથી જેટલી માછલી મળે તે વેચીને પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતો.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

અડગ વત.

! એ આ ! મને ભૂખ લાગી છે. આપુ ક્યારે આવશે ? ”

“ હમણાંજ આવશે હોં ! પછી આપણે સાથે નં.મથું. ”
રૂપાણીએ પોતાના પાંચ વરસના બાળકને આશ્વાસન આપ્યું.

“ પણ આ ! તમે ખોડુ કા બોલો ? તમે અને આપુ તો ચાર દિથી નથી જમ્યા. અમને ચરધો રોટલો ખાવા આપો છો. તમે હમણાં આમ કેમ કરો છો ? ” આઠ વરસની છોકરી બોલી.

રૂપાણીની આંખમાંથી આંસુના બે ટીપાં સરી પડ્યાં તેનું શરીર હમણાં લેવાઈ ગયું હતું છેલ્લા એક મહિનાથી માછીમારને એક પણ માછલી નહોતી મળી. રૂપાણીની આજ્ઞા મુજબ તે ચાર વખત જળ નાખતો. ચારેય વખત જળ ખાલી આવતી. રૂપાણીની આજ્ઞા ઉપરથી તે વધુ વખત જળ તે નજ નાખતો. શરૂઆતમાં તો આજ મુઠીમાં જે કાંઈ બચાવ્યું હતું, તે ઉપર નબાવ્યું પણ છેલ્લા ચાર દિવસથી તો ઘરમાં કાંઈ નહોતું રહ્યું. બાળકોને થોડું ઘણું ખાવા આપતા અને અડગ દમ્પતિ બૃખ્યું રહેતું.

દરરોજ સાંજે રૂપાણી જેસંગની તાલ જેઘને બેસતી. તેને આશા રહેતી કે આજ તો જરૂર કાંઈ મળેલ હશે. પણ લથડતે પગલે

(૨૫)

જેસંગને ધરમાં આવતાં જોઇ તેની આશા નિરાશામાં ફેરવાઇ જતી. છતાંય તે નિરાશા બતાવા દેતી નહિ. તેને લાગતું “ હું જો નિરાશ થઇશ તો તેને આશા કેાણુ આપશે ? ” તેથી મોઢા પર કૃત્રિમહાસ્ય બતાવીને તે પતિને દિલાસો આપતી.

“ એમ શું નિરાશ થાવ છો ? કાલ જરૂર માછલીએ મળવાની એ નોધારાનો આધાર કાંઇ આપણુને ભૂલી નહિજ જાય, અને આપણે તો અડગ વ્રત લીધું છે તેથી કદાચ પ્રભુ આપણી કસોટી કરતો હશે. આ કસોટીમાંથી પસાર થશું એટલે આપણે અગાઉ મૂજબ સુખથી રહી શકશું. ” તે આવા પ્રકારનો દિલાસો આપતી.

આજ જેસંગ પાછો આવ્યો. નિરાશ ચહેરે ધરમાં દાખલ થયો. નિશ્વાસ નાખીને સુઇ ગયો. રૂપાળીએ તેને ખુબ દિલાસો આપ્યો. આ દુઃખમાં તેને એકદમ નિદ્રા આવી ગઇ.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

પ્રભુ ખરેખર આંધળો બન્યો છે.

જ હું છેલ્લો પ્રયાસ કરી લઉં. હવે પ્રભુની કસોટી બહુ થઈ. આજ કાંઈ મળે તો ફીક છે. નહિ તો આ દેહનું સમુદ્ર દેવને બલિદાન આપી દઈશ. મને મારે માટે દુઃખ નથી લાગતું. પણ રૂપાળી અને મારા બાળકોનું દુઃખ નથી જોઈ શકતો. તેમનાં દુઃખ જોવા કરતાં હું મરી જઈને એ વધારે પસંદ કરું છું” આવૈા વિચાર કરતો કરતો જેસંગ ખીજે દિવસે સ્વવારે સમુદ્ર કાંઠે માછલીઓ પકડવા ગયો.

“હે પ્રભુ! મારે ખાતર નહિ તો મારી રૂપાળી અને બાળકો ખાતર મારી ઉપર અમીદશિ રાખજો.” આમ કહીને તેણે જળ પાણીમાં નાખી. અને વિચારતંદ્રામાં બેસી રહ્યો.

આઠ વાગ્યે તેણે જળ નાખેલી. સાડા આઠ વાગ્યા તેણે જળ પાછી ન કાઢી. જળ પાછી કાઢીશ પણ તેમાં એક પણ માછલી નહિ હોય એવી તેને ઝહીક હતી. કવિએ કહ્યું છે, “કંઈ લાખો નિરાશામાં અમર આશા છૂપાઈ છે.” અહિં તેથી ઉંધું હતું. કંઈ લાખો આશામાં અમર નિરાશા છૂપાઈ હતી. આસાઓ તો ઘણી હતી. માછલી રોજ રોજ ન મળે એ કાંઈ બનવા જોગ છે? મારી વહાલી પત્નિ અને બાળકોની શુભેચ્છા શા માટે સફળ નહિ થાય?

(૨૭)

પ્રભુ કાંઠા આંધળો થયો છે કે મારી દરકાર ન રાખે ? એવી સેંકડો આશાઓ હતી. પણ આ આશાઓમાં ‘ માછલી નહિજ મળે ’ એ અમર નિરાશા ડોકીયાં કરતી હતી; અને જોસંગને કમકમાટી ઉપજતી હતી.

ફક્ત વાગ્યે તેણે છેવટે જાળ ઉપાડી. આશા નિરાશા વચ્ચે તેનું દીલ હિંચકા ખાતું હતું પણ જાળ વજનમાં ભારે નહોતી. નિરાશા તરફ મન વધારે ઢલ્યું. જાળ ખહાર નીકળી. એક પણ માંછલી તેમાં નહોતી. તેનાથી એક નિશ્વાસ નિકળી ગયો. માથે હાથ રાખીને ગમગીન ચહેરે બેઠો. ઘોમ ધખ્યો હતો. સૂર્ય પોતાનાં તાતાં ફિરણો વરસાવી રહ્યો. માછીમારને તેની કાંધ અસર નહોતી. તેના હૃદયમાં અને મગજમાં સૂર્ય ફેરતાં ય વધુ ગરમ અગ્નિ સળગી રહ્યાં હતાં. તેને આ ફિરણો શી અસર કરવાનાં હતાં.

આમ અરધી કલાક બેસી રહ્યા પછી તેને ભાન આવ્યું. “આમ નિરાશ થયે શો ફાયદો ? ચાલ બીજી વાર અજમાવું. પ્રભુ ખરેખર આંધળો બન્યો છે.”

પ્રકરણ ૧૨ મું.

એ શું હતું ?

તે જો બીજી વાર જાળ નાખી, અને વિચારમાં પડ્યો. આર વાગ્યે તે ઉપાડી. આ વખતે જરાય આશા નહોતી. તેને ખાતરી હતી કે કાંઈ નહિ મળે. પણ જાળ જરા ભારે લાગી. તેનામા કાંઈક આશા આવી. જાળ ખંદાર ખેંચી કાઢી. જાળ આખીય કાઢવથી ભરાયેલ હતી. તેમાં એક પણ માછલી નહોતી. મહા મ્હેનતે જાળ સાફ કરી.

ત્રીજી વાર જાળ નાખી અને વિચાર સ્વચ્છ દશામાં ખેડો. આજ સાજા આપઘાત કરવા નિશ્ચય કર્યો, ખે વાગ્યે જાળ કાઢી. વજનમાં ખુબ ભારે લાગી પણ તેના મોઢા પર આશા ન જણાઈ, ખંદાર ખેંચી કાઢી. તેમાં મરેલ ગધેદું ભરાયેલ હતું. તેના વજનથી જાળ થોડી તુટી પણ ગઈ હતી. તેણે મ્હેનત લઈને જાળને ધરાધર કરી. તેની નિરાશાનો પાર નહોતો રહ્યો. પ્રભુ ઉપર જરાય શ્રદ્ધા ન રહી. “આ પ્રભુને દુનિયા દયાળુ કહે છે. મેં એક પણ પાપ નથી કર્યું. પ્રમાણિકતા અને પવિત્રતાથી મારો સંસાર નિભાવું છું એમ છતાંય પ્રભુ મને ભૂખે મારે છે. ખરેખર! ઇશ્વર બહુજ ક્રુર છે.”

હવે છેલ્લો પાસો નાખી દેવા તેણે વિચાર કર્યો. જાળ પાણીમાં નાખી. હવે તો લગીરે આશા નહોતી. ચાર વાગ્યે જાળ ખેંચવા ઉઠ્યો. પણ આ શું ? આ વખતે તો જાળ અજબ ભારે

(૨૬)

લાગી. છતાં તે ખુશ ન થયો. નિરાશા તેના હૃદયમાં જોડાઈ જઈ હતી. પોતાની હતી તેટલી શક્તિ વાપરી નાખ્યા છતાં જાળ સાવ ધીમે ધીમે ખૂંદાર આવતી હતી.

તેને એક વિચાર આવ્યો. કોઈ કદાવર દરિયાઈ પ્રાણી તો જાળને નહિ વળગી રહ્યું હોય ને ?

છતાં ય તેણે જાળ ખેંચે જ રાખી. છેવટે જાળમાં ભરાયેલ કુંડું દેખાયું. તે તેણે જોરથી ખેંચ્યું, તો એક મોટી લોઢાની પેટી ખૂંદાર આવી.

હવે તેના આનંદનો પાર ન રહ્યો. તેને ખાતરી થઈ કે આ પેટી કિંમતી ચીજોથી ભરેલ હશે. હવે મારે આખી જીંદગી કામ નહિ કરવું પરંતુ એમ તેને લાગ્યું. ખરેખર ! પ્રભુને ગાળો આપવામાં મેં ભૂલ કરી. તે તો ગરીબનો એલી છે.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

પ્રેમલીલા

“ હું જોઈ તો ખરો કે આમાં છે શું ? ” એમ કહીને તે લોઢાની પેટીને જરા દૂર કિનારા પર ધસડી લાવ્યો.

તેનું ઢાંકણું ખરાબર મજબુત હતું. તેના પર લયાનક રાક્ષસના આકારના ચિત્રો હતા. આ ચિત્રો જોતાં જોમંગ જરા કંપ્યો. પેટીને ખખડાવી જોઈ. પણ કાંઈ અવાજ ન થયો.

“ ખરેખર ! મારાં નંસિબ ખુલી ગયાં. પેટીમાં મૂલ્યવાન વસ્તુઓ ઢાંસી ઢાંસીને બરેલ હોવાથી કાંઈ ખખડતું મ નથી. હવે આને ઉઘાડવી કેવી રીતે ? આમ હાથેથી તો કાઠ ઉધડે એમ નથી. ઘેરથી કાઠક હથીયાર લઈ આવું. રૂપાળીને પણ સાથે લેતો આવું. તે પેટી ઉઘાડવામા મદદ રૂપ થઈ પડશે. આ બધું રૂપાળીને પ્રતાપે મળ્યું હોય તે સંભવિત નથી ? ખરેખર ! રૂપાળી તો સ્વર્ગની દેરી છે. મારા જેવા પામરને આ રત્ન સાંપડ્યું છે, એ મારાં જોઈને સદ્ભાગ્ય નથી. તે ન હોત તો મારું શું થયું હોત ? રૂપાળીએ મારા મામુલી સંસારને સ્વર્ગમય બનાવ્યો છે. ” તેણે એક ખાડો ખોદ્યો. તેમાં પેટી રાખી અને ઉપર રેતી ભરી દીધી.

ઘેર દોડ્યો. રૂપાળી ત્રિંતામાં બહારથી આનંદ બતાવતી છોકરાંને રમાડતી હતી, રસીલી વાર્તાઓ કહેતી, હસતી અને તેમની સાથે રમતી પણ ખરી. બાલકો રમતાં રમતાં ઊંધી ગયાં. તેવામાં દરવાજો ખખડ્યો.

“આજ આસારમા કેમ આવ્યા હશે?” રૂપાળીને વિચાર આવ્યો. પણ તરતજ તેના મોઢા પર લાલાશ આવી. આખોમાં આશા દેખાઈ. “આજ ચોક્કસ માછલી મળી હશે. તે વેચીને ઘેર બહેલા આવેલ છે.” તેની આંખમાંથી હર્ષનું એક આંસુ પડ્યું. વધુ ખાત્રી માટે તેણે પૂછ્યું “કોણ છે?”

“એ તો રૂપાળીનો જેસંગ!” જેસંગે પ્રેમાળ સ્વરે જવાબ આપ્યો.

અવાજમા રહેલ આનંદ અને સંતોષ રૂપાળી સમજી ગઈ. તેને ખાત્રી થઈ કે આજ મહેનત નકામી નથી ગઈ. હરીણીને વેગે તે દોડી. સાકળ ખોટી જેસંગે તેને બાથમાં લઈ લીધી, અને તેના કપોલપ્રદેશમાં એક સુખન લીધું.

“તમે તો એવાને એવા રહ્યા. સાવ નકટ. શરમાતા નથી? શરમ બધીય વેચી ખાધી છે કે શું?” રૂપાળીએ બનાવટી છણકો કરતાં કહ્યું.

“મારી રૂપાળી પાસે શરમ બધી ય ચાલી જાય છે. રૂપાળી પાસે જો ખોટો વિવેક કે શરમ રાખું તો માફ જીવતર ધૂળ.” રૂપાળીનું મોઢું આનંદથી લાલચોળ થઈ ગયું.

“આપણા બાળકો આ દેખે તો કેવું ખરાબ ! એકાંતમાં તમે ગમે તેમ વરતો તે ચલાવી લેવાય. આટલાં આટલાં વરસ આ દેહનો ઉપભોગ કર્યો છતાં હજી નથી ધરાયા કે આમ ધોળે દિવસે અડપલાં કરો છો ?”

“રૂપાળી ! તારાથી ધરાઈ એટલે તો માઈ આવી બને. તારો આ દેહ જો જડ હોત તો હું જરૂર ધરાઈ રહ્યો હોત પણ આ દેહમાં સ્નેહાળ આત્મા વસે છે તેથી આ દેહનો જેમ જેમ ઉપભોગ કરતો જઈ છું, તેમ તેમ અસંતોષ વધતો જાય છે. પણ તારી એક વાત ખરી છે. બાળકો આપણને આ સ્થિતિમાં જીએ તો તેમનાં કુમળાં મગજ પર બહુ ખરાબ છાપ પડે.”

રૂપાળીએ પોતાના અસ્તવસ્ત થયેલા કપડાં બરાબર સરખાં કર્યાં. બંને ધરમાં દાખલ થયા. ઉંઘેલા બાળકો જાગ્યાં. હસતાં હસતાં મા બાપને ઘેરી વળ્યાં.

આ આનંદમાં જેસંગ જે કામ માટે આવ્યો હતો તે બુલી ગયો.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

રૂપાળીનું દુઃખ

બકે બહાર રમવા ચાલ્યા ગયાં.

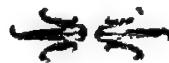
“આજ તો તમે તો ખૂબ દહેરમાં લાગે છે. માછલીઓ ખૂબ મળ્યા કે શું ? વાત તો કરો ! કાંઈ પૈસા લાવ્યા હો તો બગ્ગરમાથી કાંઈ નાસ્તો લાવું. જુઓને ? તમે ચાર દિવસમાં કેટલા બધા દુબળા પડી ગયા છે ?” રૂપાળીએ થોડી વાર પછી પૂછ્યું.

“તું આવું જોડું જોડું બોલતાં ક્યારથી શીખી ? મારા કરતાં તો તું વધારે દુબળા પડી ગઈ છે. તારા જેવી દેવી માટે હું સાવ નાલાયક છું. હું તારું પેટ પથ્થુ નથી ભરી શકતો. મને ધિક્કાર છે.”

“વળી આ ગાંડા કાઢવા મંડ્યા ને ? ખરેખર ! તમારામાં થોડુંક ગાંડપથ્થુ તો છે હોં ! મેં કાંઈ તમને ઓછા હેરાન કર્યા છે ? તમે મારે માટે કાંઈ ઓછું દુઃખ નથી ભોગવ્યું. આજનો ક્યો પતિ પોતાની પત્નિ માટે આટલો ભરી શીટ છે ? બાયડીને તો બધા જોડાની પેટે રાખે છે. વહુ બિચારી પતિને પરમેશ્વર માનતી હોય, અને આ પતિદેવ તેને શુભામડી કરતાં ય હલકી માને. પોતાનું પેટ ભરે, અને વહુ જીવે છે કે ભરી ગઈ તેની ય શીકર ન રાખે. અને તમારી ઉદારતા હું કેમ જુલું ? હાલના કેદલાય પતિ પોતાની

સ્ત્રીની આખર હુંટાતી હોય ત્યારે પોતાના જીવ બચાવવાની ચિંતામાં પડે છે. અને ગિચારી નિરાધાર સ્ત્રીને આખર હુંટાયા પછી ધરમાં પેસવા નથી દેતા. રામચંદ્રજી જેવાએ પવિત્ર સિતાજીનો ત્યાગ કર્યો હતો. તમે મારી આખર હુંટાતી જોઈ છતાં મારો ત્યાગ ન કર્યો. એ ઉપકાર હું ભવેભવ નહિ બુલુ. “રૂપાળી ચોધાર આંસુએ રડવા મડી. પોતાની આખર હુંટાઈ ગઈ હતી, તે મારે તેને બહુ લાગી આવતું હતું. બે ત્રણ વાર તો તેણે આપઘાત કરવા પણ પ્રયાસ કરેલા. પણ જેસંગને ખબર પડી જતાં તેને આપઘાત કરતાં અટકાવેલા અને કહેલ કે:-“હવે કોઈ દિવસ આવા પ્રયાસ કરે તો તને મારા સોગન છે.”અને પતિના સોગન રૂપાળી જેવી પતિવ્રતા સ્ત્રી તો ન જ ભાગી શકે ને ? છતાંય તેને અવારનવાર આખર હુંટાયાની વાત યાદ આવતી, અને તેને ખૂબ દુઃખ થતું. જેસંગને મોઢું દેખાડતાં પણ તેને કોઈ કોઈ વાર શરમ થતી.

આજ પણ તેને તે વાત યાદ આવી, અને ચોધાર આંસુ પાડવા લાગી. જેસંગે તેને શાત પાડવા ઘણા પ્રયાસ કર્યા. લગભગ અરધા કલાકે તે શાત પડી.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

— • • • —

હકકદાર કોણ ?

પાળી ! તું ચે ક્યાં ઓછી ઘેલી છો ? ગઘ ગુજરી સંભાળવાથી શો કાયદો ? અને તેં કાંઈ રાજપુત્રીથી આખર હુંડાવા દીધી છે ? તને ભાન પણ નહોતું અને એ રાક્ષસે ધોર કામ કર્યું. તું જો બેભાન ન થઈ હોત તો એ રાક્ષસની મગદુર હતી કે તારા દેહને અડી શકે ? છતાં ય જો તું તેને પાપ માનતી હો તો, તેં આજ સુધી ખૂમ રડી રડીને, હૃદય બાળીને તેતું પ્રાયશ્ચિત કર્યું છે. બે ત્રણ વાર આપઘાત કરવા મહેનત કરી એ જ તારા પાપનું પ્રાયશ્ચિત. હવે આ વાત આપણે જવા દઈએ. હું તો તને એક પુશખખર કહેવા આવ્યો છું. આપણી પ્રેમમસ્તીમા હું તે સાવ જીવી ગયો. માછલી તો એકે ય નથી મળી. ”

“ હું ? ” રૂપાળી ચમકી.

“ એમ નિરાશ થવાની જરૂર નથી. માછલીને બદલે એક મજબુત લોહાની પેટી મળેલ છે તે ખૂમ બારે છે. મને લાગે છે કે, તેમાં સોના મ્હોરો ભરેલી હશે. આપણે ન્યાલ થઈ ગયા છીએ. હું હથીયારો લેવા આવ્યો છું. તું પણ મારી સાથે આવીશ ? પેટી ઉધડાવવામાં તારી મદદ મને ખૂબ ઉપયોગી થઈ પડશે. તને તો ખબર છે કે આવા કામમાં હું સાવ બાધો છું. માટે તારી મદદ વિના આ પેટી ખુલે એમ લાગતું નથી. ”

“વાહ ! બહુજ સરસ ! ત્યારે આપણે પ્રભુની કમોટીમાંથી આત્મા નીકળી ગયા કે શું ? હું નહોતી કહેતી કે તે કૃપા સિંધુ આપણને નહિ ભૂલી જાય ? હાથીને હારે અને કીડીને કણ તે આપી દે છે. પણ તે પેટી આપણે છાન્નીમાની લઇ લઇએ તેમાં પાપ નથી ? એ ચોરી ન કહેવાય ?”

“ચોરી શામાટે ? એમાં પાપ તે શેનું ? આપણે મહેનત કરીને દરીયામાંથી કાઢી છે, માટે તે પેટી આપણીજ છે.”

“ના આપણે દરીયામાંથી માછલી પકડવાનો પરવાનો રાજ સાહેબ પાસેથી લીધો છે. સોનામહોરોની પેટીઓ લેવાનો પરવાનો કાંઈ જોઈએ જ લીધો છે ? માટે તે પેટી પર રાજ સાહેબનો હક્ક છે, તે રાજ સાહેબને આપણે આપી દેવી જોઈએ. અને આપણો રાજ કેટલો ભક્ષો છે ? તેણે આપણી ઉપર જોઈએ ઉપકાર કર્યા છે ? તે રાજનો વિશ્વાસ ભંગ કરાય ? કાંઈ ચોર તેના મહેલમાંથી જ આ પેટી ચોરીને, ગભરાઈ તે દરીયામાં ફેંકી ગયો હોય તો ? એ ચોરીનો માલ આપણાથી લેવાય ?”

“તો પછી આપણે બુધ્ધે મરવું ?”

“આપણો રાજ એવો કૃતદત્ત નથી. તે આપણને સાફ ઇનામ આપશે. પણ તેનો વિચાર આપણે કરવાનો નથી તે ખૂશી પડે તો ઇનામ આપે, ખૂશી પડે તો ન એ આપે. સત્ય અને પ્રમાણિકતાની ખાતર જ તે પેટી ઉઘાડીને, તેમાંથી કાંઈ મૂલ્યવાન વસ્તુ નીકળે તો તે રાજને સ્વાધીન કરી દેવી જોઈએ.”

“‘શ્યાળી’ તાર્ક કહેવું હવે મને સાચું લાગે છે. તે મને પાપ કરતાં બચાવે છે. આનંદમાં ને આનંદમાં હું બાન બૂલ્યો

(૩૭)

હતો. તેં જીવનમાં ઘણી ય ભૂલો કરતાં મને અટકાવ્યો છે. આજ પણ તેં મને બચાવ્યો. તું ન હોત તો મારું જીવન જ કેમ નબત તે હું નથી સમજી શકતો. મારો ઉદ્ધાર કરવા માટે જ પ્રભુએ તને મોકલી હોય એમ લાગે છે. ”

“વળી પાછું ગાંડપણ ? ” આમ કહીને રૂપાળીએ જોસંગના ગાલ પર વ્હાલથી ટપલી મારી.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

દૌલત કે દૈત્ય.

બાળકો ક્યારના ય ખહાર રમવા ગયા હતાં. રૂપાળીએ હથોડી, છરી વિગેરે ઓળસે શોધ્યાં. બન્ને ખહાર નિકળ્યાં. ધરને તાણું માર્યું. રમતાં બાળકોને કહ્યું, “અમે હમણાંજ આવીએ છે હોં? તમે અહિં રમજો!”

સસબર વાતો કરતા કરતાં તેઓ દરીઆ કિનારે ગયાં ખાડામાંથી પેટીને કાઢી. મહા મહેનતે તેને ઉઘાડી. તેમાં શું છે તે જોવા માટે બન્ને પેટી ઉપર નમ્યાં તેવામાં ભયાનક અવાજ થયો. પેટીમાંથી ધુમાડાનું વાદળ નીકળ્યું. બન્ને ધુમાડાથી ગુંગળાયા, અને બેશુદ્ધ થઈને જમીન ઉપર પડ્યાં.

પાંચ મીનીટ પછી તેમને બાન આવ્યું. ધુમાડાનું વાદળ આકાશમાં ઉંચેને ઉંચે જતું હતું. પેટી સાચ ખાલી હતી. આશ્ચર્ય, ચકિત થઈને બન્ને આકાશ સામે જોઈ રહ્યા. કાંઈ આકૃત આવી હોય એમ લાગ્યું. બન્ને દિગ્મુઠ થઈ ગયાં. પેટીમાં કાંઈ ન હોવાથી નિરાશા તો થઈજ. છતાં વાદળ શેતું હશે તે જોવાની ઉત્સુકતામાં નિરાશા દમાઈ ગઈ.

તેઓ આકાશ સામે જોઈ રહ્યાં.

વાદળ ખુબ ઉંચે ગયા પછી, પાછો ભયાનક અવાજ થયો. વાદળમાં એક આકાર દેખાવા લાગ્યો તે આકાર ધીમે ધીમે નીચે

(૩૬)

ઉતરવા લાગ્યો. જરા નીચે આવતા બન્નેને માલુમ પડ્યું કે આ તો કોઈ ભયાનક રાક્ષસ છે.

તેના હાથ, પગ, માથું વિગેરે બહુજ કઠાવર હતાં. તેની આંખો વિક્રાળ હતી. આ આખો જોતાં રૂપાળી અને જોસ ગના હાજાર ગગડી ગયાં. પરંતુ આપદ સમયે હિમત રાખવા તેમણે નિશ્ચય કર્યો. રાક્ષસ સાવ નીચે ઉતર્યો.

“હે ! હિરણ્યાકશ્યપુ ! મને માર કર ! હું તારે તાબે છું. હું કદિ તારી સામે નહિં થાઉં. મારાથી બૂલ થઇ ગઇ. માફ કર ”
ભયાનક અવાજે રાક્ષસે ચીસ પાડી.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

રાક્ષસનો ક્રોધ.

ચીસ સાંજળીને રૂપાળી અને જેસંગના રામ રમી ગયા. છતાં ય હિંમત પૂર્વક જેસંગ બોલ્યો:

“અરે મૂખં રાક્ષસ ! હિરણ્યકશ્યપુ હિરણ્યકશ્યપુ શું કરે છે ? તારૂં મગજ ઠેકાણે છે કે નહિ ? હિરણ્યકશ્યપુને આજ લાખો વરસ થઇ ગયા. પ્રભુએ વૃસિંહાવતર ધરીને તેને ચીરી નાખ્યો, એ વાતનું તને જ્ઞાન નથી ? એ રાક્ષસની માશી શા માટે માગે છે ? તું જ્ઞાનમાં છે કે મદિરા પાને ગાંડો બન્યો છે ? ”

“તુચ્છ ! મગતરા ! આટલો ધમંડ ! એક કુંડે હું મોટા મોટા પહાડો ઉડાવી શકું છું. ધારૂં તો એક લાતે પૃથ્વીનું સલાનાશ વાળી શકું છું. મોટા માધાતાને ય હંફાવી શકું છું. જળમાં સ્થળ કરી શકું છું. સ્થળમાં જળ લાવી શકું છું. તારાં જેવાં તુચ્છ મગતરાનો એક લાણમાં ભુલો કરવા શક્તિ ધરાવું છું. મને તું મૂખં કહે છે ? ખરેખર તારૂં મોત ગંધાય છે. તારાં સો વર્ષ પૂરાં થયાં છે. તમે બંને આહિં ઠીક આવી ચઢ્યાં. મને ભુખ ખૂખ લાગી છે.” આમ કહીને રાક્ષસ એક પગલું આગળ વધ્યો પોતાનું મોઢું ફાડ્યું. તેની આખો ક્રોધથી બભૂકી ઉઠી. તેના અંગમાં તનબનાઈ મચી રહ્યો.

જેસંગને તો લાગ્યું કે હવે આવી બન્યું. જીવવાની આશા છોડી દીધી. છતાં ય મોત માણસને કોઇ દિવસ ગમે ખરૂં ? અને

(૪૧)

જેસંગ તો આશા ભર્યો હતો. પોતાની રૂપાળી સાથે હજુ તો ખૂબ સુખ ભોગવવાની અભિલાષા હતી. પોતાનાં બાલકોને પરણાવવાના કામ હતા. અને એવી ઘણી ય આશા હતી.

રૂપાળી આટલી બધી નહોતી ગમરાતી. એ તો આત્મ-ભોગની મૂર્તિ હતી. તે પોતાને માટે નહોતી જીવતી. પ્રીયતમ માટે જીવતી હતી. તેની ઇચ્છાઓ, તેની આશાઓ, તેનું સુખ, બધું તેના પતિમાં હતું. રાક્ષસ પોતાના પતિને મારે તે પહેલાં પોતાને મારી નાખે એજ એની અત્યારે અભિલાષા હતી. પોતાના પતિનું મૃત્યુ પોતાની નજર સામે કેમ જોઈ શકાશે, એ જ એનું મહા દુઃખ હતું.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

પરોપકારનો બદલો

“૨૧” ક્ષત્રોજ ! ક્ષમા કરો હું મૂર્ખ માણસ છું મારાથી અવિવેક થઇ ગયો. આપની મહત્તાથી મારા જેવા મૂઢ જાણી તો ન જ શકે ને ? આપ જેવા અદ્ભુત સામે અવિવેક બતાવવાનું મારું તે શું ગળું ? તમારા અજળ ચમત્કારથી હું ગભરાઇ ગયો હતો. મારી ખુદ્દિ ઠેકાણે ન હતી. અને મારામાં ખુદ્દિ હોય પણ કયાથી ? હું એક અબળ ગરીબ માછીમાર. હું કાંઇ એછો ભણેલો છું કે વિવેક બતાવતા આવડે ? ” જેસંગે ખૂબ દીનતાથી ઉપલા શબ્દો કહ્યા.

રાક્ષસની આંખોમાંની રતારા જરા ઓછી થઇ ખૂશામત કાંતે નથી ગમતી ? રક્ષમ આ ખૂશામતથી પાણી પાણી થઇ ગયો. તેના અવાજમા જરા કોમળતા આવી.

“ અલ્યા ! હવે ઝાઝો ડહો થા મા ને ? ગાળો દીધા પછી ગાળ પીરસતા તને દીક આવડે છે હો ? પણ આ પેટી સાગરમાંથી કાણે કાઢી ? ”

જેસંગેને આશા આવી. તેને લાગ્યું કે, “ હવે જરૂર બચી જવાનો. મેં આ પેટી સાગરમાંથી કાઢી છે, એમ કહીશ એટલે તે મારી ઉપર ખૂશ થવાનો અને કદાચ કાંઇ ધનામ પણ આપે.”

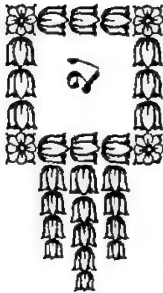
“બાપુ એ પેટી તો તમારા આ સેવકે કાઢી છે. સાદલી પેટી બહુ ભારે તો ખરી હોં ? ભારે તો ખેંચી ખેંચીને કુચો નિકળી ગયો. કેમે ય કરીને ખ્હાર ન્હોતી આવતી. અને તેને ઉઘાડવામાં પણ કાંઈ ઓછી મુશ્કેલી નથી પડી. મારી વહુને બોલાવી લાવ્યો. હથીઆર લાવ્યો. અમે બે યે મહા મ્હેનતે તે ઉઘાડી.”

“ ત્યારે તો તારા સો એ વરસ આજ પૂરાં થઇ ગયાં.

પહેલા તારી આજીવ્વો ઉપરથી મેં નિશ્ચય કરેલો કે તને જીવતો જવા દેવો. પણ આ તો પ્રતિજ્ઞાનો પ્રશ્ન છે. મ્હેં પ્રતિજ્ઞા લીધેલી કે જે માણસ મારી પેટીને સાગરમાંથી કાઢીને મને છુટો કરશે, તેને હું મારી નાંખીશ. આ પ્રતિજ્ઞા પુરી કરવા ખાતર તને મારી નાખ્યા વિના છૂટકો જ નથી. પરંતુ તેં કરેલા ઉપકારના બદલામાં એક ઉપકાર તો હું તારી ઉપર જરૂર કરીશ ”

પ્રકરણ ૧૯ મું.

રાક્ષસની આત્મકથા.

સંગ ધ્રુજવા મંડ્યો. તેની બધી આશા સરી પડી.

“કહ જાતનો ઉપકાર તમે કરશો?”

જેસંગે ધ્રુજતાં ધ્રુજતા પુછ્યું.

“તારી ઇચ્છા મુજબ મોત આપું. તું

કહે તો તને કાપી નાખું, કહે નો તને આખોને

આખો ખાઈ જાઉં, કહે તો જમીન પર પછાડીને તારા પુરુષા ઉડાવી દઉં, કહે તો આકાશમાં ફેંટી દઉં, તું કહે તો સમુદ્રમાં ડુબાડી દઉં. બોલ તને કહ જાતનું મોત આપું? તેનો તારે નિર્ણય કરવાનો છે?”

“બાપુ! આમ મશ્કરી શા માટે કરો છો? મેં તમને સમુદ્રમાંથી કાઢ્યા મેં તમને બચાવ્યા તેનો આવો બદલો આપો એ શું સંભવિત છે?”

“હું જરાય મશ્કરી નથી કરતો. મેં પ્રતિજ્ઞા કરેલ છે કે જે મને આ પેટી ખોલીને મને બચાવે તેને મારી નાખતો.”

“પણ આવી ગાંડી ગાડી પ્રતિજ્ઞા હોતી હશે?”

“હા. હા. તું જાણે છે કે હું કેણું છું?”

“ના? તમારી વાત તો કહો? તમે આવી શા માટે પ્રતિજ્ઞા લીધી?”

“મારું નામ અતિકાય. હું એક ન્હાનકડા રાજનો સ્વતંત્ર રાજ હોતો. બોગવિલાસ ખૂબ માણતો. હિરણ્યકશ્યપુએ મારા રાજ્ય ઉપર હુમલો કર્યો હું તેની સામે થયો. પણ કાંઈ ન વળ્યું. તેને તો આખી સૃષ્ટિનું રાજ લેવું હતું ને? તેમાં હું તે કંઈ વિસાતમાં? મને અને મારા કુટુંબને કેદ કરવામાં આવ્યું. મારું રાજ તેણે પચાવી પાડ્યું.”

હિરણ્યકશ્યપુ માણસો તરફ ખૂબ ક્રુર હતો. રાક્ષસો તરફ માયાળુ હતો. તેણે પોતાના શહેરમાં અને એક મોટા મહેલ આપ્યો. અને બહુ મોટું વર્ષાસન મને આપવા માડ્યું. જીવનમાં જે જ વસ્તુની જરૂર છે, એમ હું માનું છું. મદિરા અને સુન્દરી. આ બંને વસ્તુઓ મને ત્યાં મળી રહેતી. એટલે રાજ ગયું તેની મને ઝાઝી પરવા નહોતી.

મદિરા તો જાણે ઠીક, પણ સુન્દરી મને એક ને એક પસંદ ન આવતી. વિવિધતાનો હું શોખીન હતો. મારા નોકરો શહેરમાંથી હંમેશા સંખ્યાબંધ રૂપસુન્દરીઓ ઉપાડી આવતા. હું તેમની સાથે યથેચ્છ વિહાર કરતો.

હું બહુ જ કામી છું. એકી સાથે વીસ વીસ રમણીઓ સાથે હું રતીવિલાસ કરી શકતો. બજારકારમાં મને ખાસ આનંદ આવતો. સુન્દરી રાજપુત્રીથી મારે તાબે થાય તેના કરતાં મારે તાબે થવામાં સખ્ત નારાજ હોય તેની સાથે સંબોગ કરવામાં મને ખાસ આનંદ આવતો.

હિરણ્યકશ્યપુને કાને મારી ફરીયાદ ગઇ. પહેલાં તો તેણે આંખ આડા કરી કહ્યો, પણ ફરીયાદ ખૂબ વધી પડી. તેણે મને

ખાનગીમાં બોલાવ્યો. હપકો આવ્યો, અને ફરીથી આમ ન કરવા સૂચના આપી. મેં તેને ચોકખું કહી દીધું કે “હું તો દરરોજ એમ ને એમ વરતવાનો”. હિરણ્યકશ્યપુ ક્રોધમાં આવ્યો. તેનું મોં લાલચોળ થયું. તેણે એટલું જ કહ્યું, “ત્યારે હું જોઇ લઇશ.”

હિરણ્યકશ્યપુ એ કાંઇ યોગી નહોતો. તેણે દોઢસો રખાત રાખી હતી, અને તેમાંથી તેની ખાસ માનીતી વીસ તો જુદા જ નહેલમા રહેતી.

મારા પ્રતાપે ગામમાં હોહાટ થવાથી, ઘણી રૂપાળી સ્ત્રીઓએ મારી ખીકથી ગામ છોડી દીધું. હવે મારા માણસોને સ્ત્રીઓ મેળવવામાં ખૂબ મુશ્કેલી પડવા લાગી. પહેલાં વીસ પચ્ચીસ લાવતા. હવે તો ત્રણ ચાર ત્રણ ચાર લાવવા મંડ્યા. મને તેથી સંતોષ વળે તેમ નહોતું.

મારે પચ્ચાસ રાણીઓ તો હતી. પણ તેઓ મારા માટે જરા પણ યોગ્ય નહોતી રહી અને તે સિવાય હું તો વિવિધતાનો શોખીન રહ્યો.

હું મુઝાયો. હવે શું કરવું? તે દિવસે હિરણ્યકશ્યપુએ મારું અપમાન કરેલ હોવાથી હું ખૂબ ધુધવાતો હતો ત્યાં એક વિચાર આવ્યો હિરણ્યકશ્યપુ તે દિવસે જ શિકાર માટે જંગલમાં ગયો. આઠ દિવસે તે પાછો ફરનાર હતો. માટે તેની દોઢસો રખાતનેા ઉપયોગ કરું તો ?

ચિંતાર અમલમાં મેલ્યો. પહેલે દિવસે રાતે બાર વાગ્યે તેની વીસ માનીતી રખાતને જંગલે પહોંચ્યો. પહેરેગીરીમાંથી થોડાને મારી

નાખ્યા, અને થોડાને લાંચ આપી શયનગૃહમાં છુસ્યો. બધી ય સ્ત્રીઓએ કકળાટ કરી મુક્યો. પણ મારી આગળ તેનું કાંઈ ન ચાલ્યું બધી ય સ્ત્રી ઉપર બળાત્કાર ગુન્જરતાં તેઓ બેશુદ્ધ થઈ ગઈ.

આ પ્રમાણે બાકીની ૧૩૦ સ્ત્રીઓને આઠ દિવસમાં બ્રષ્ટ કરી નાંખી મારી વાસનાને ખૂબ સંતોષ મળ્યો. કારણ કે બધા બળાત્કારના કિસ્સા હતા.

આઠમે દિવસે હિરણ્યકશ્યપુ આવ્યો. રાજકાળમાંથી પરવારી બંગ્લે પહોંચ્યો. કોઈ તેની વાસના પુરી પાડી શકે તેવી સ્થિતિમાં નહોતી. તેમણે પોતાની આપવીતી કહી. દોઢસો એ દોઢસો સ્ત્રીની આ સ્થિતિ થઈ છે. તેની ખબર પડતા તેના ક્રોધનો પાર ન રહ્યો.

તે વખતે તેણે મને બોલાવ્યો. હું ન ગયો. મને પકડવા સૈન્ય મોકલ્યું તેમને મેં હંકાર્યું. મહામહેનતે હું પકડાયો હિરણ્યકશ્યપુની રજામાં મને રજુ કરવામાં આવ્યો.

તે મને ખાનગી ચોરડામાં લઈ ગયો. મેં કરેલા અત્યાચાર સંબંધે પ્રશ્ન કર્યો. મેં નરતાઈથી હા પાડી, અને કહ્યું કે મારી આ ટેવ તો હું ચાલુ રાખવાનો.

હવે તેના ગુરસાનું પૂછવું શું ? તેની આખમા ભભુકતો અગ્નિ મને બાળી નાખશે, એમ મને લાગ્યું. તરતજ તેણે પોતાના નોકરોને બોલાવ્યા, અને લોઢાની મોટી પેટી લાવવા કહ્યું.

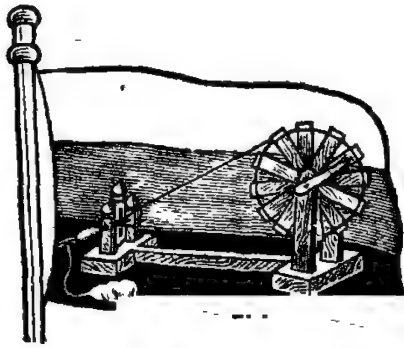
તેઓ પેટી લાવ્યા. “આમા બેસી જા !” તેણે મને હુકમ કર્યો. મેં ચોક્ખી ના પાડી. બળગેરીથી મને બેસાડવાનું નક્કી થયું. ખૂબ ધમાચકડી પછી નોકરો મને પેટીમાં બેસાડવામાં સફળ થયા.

ઉપરનું ઢાંકણું બંધ કરી દીધું, અને તેણે પોતાના માથુસોને હુકમ કર્યો, “આ પેટીને સાગરમાં ફેંકી દો.”

અને આમ સમુદ્રમાં મને ફેંકવામાં આવ્યો. સમુદ્રમાં આમ ધસડાતાં અસંખ્ય વરસો પસાર થયા. તેનો ઇતિહાસ કહેવાનો અભારે મને વખત નથી. કેટલાક વરસ તો મગરમચ્છના પેટમાં મારી પેટી રહી. આમ હું ખૂબ મુઝાવા લાગ્યો. મેં પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, “જે કોઈ મને આ પેટી ખોલીને છોડાવે તેને ત્યાં લક્ષ્મીના બંડાર ભરી દઉં.” ધણી વરસ મુંઝવણમાં ને મુંઝવણમાં પસાર થયાં મને છોડાવનાર કોઈ ન મળ્યો. એક એક દિવસ જ્યાં યુગ જેવડો લાગે ત્યાં આટલાં આટલા વરસ પસાર કરતા કેટલીક વેદના થતી હશે, તેનો ખ્યાલ આવે છે? હું ખૂબ મુઝાયો. મેં ફરીથી પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, “હજી કોઈ મને છોડાવે તો ભુતળનું તમામ ધન ખતાવી દઇને. તેને ન્યાલ કરી નાખું.” સેંકડો વરસ પસાર થયાં. સુંદરી અને મદિરા વિના એક દિવસ જેને કાઢવો મુશ્કેલ થઇ પડતો, તેને આટલાં વરસ કાઢતાં કેટલું દુઃખ થતું હશે? મેં પાછી પ્રતિજ્ઞા લીધી, “હજી કોઈ મને છોડાવે તો તેને મોટો દિગ્વીજયી રાજા બનાવી દઉં અને સદા અદશ્ય રૂપે રહી હમેશાં તેના ત્રણ હુકમ બજાવું ગમે તેવા હુકમનો હું અમલ કરું.” હજારો વરસ પસાર થયાં. મને કોઈ છોડાવનાર ન મળ્યો. હવે હું કોઈ ભરાયો, અને પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, “હવે જે કોઈ મને છોડાવશે તેનો હું જીવ લઇશ. પણ તેના ઉપર એક ઉપકાર જરૂર કરીશ અને તે એ કે તેની ઇચ્છા હોય એ રીતે તેનો જીવ લેવો.” માટે હવે એકદમ ખોલી નાખ ! તારો કેવી રીતે જીવ લઉં? મારે હજી ધણીય કામ છે. આટલા વરસ સુંદરી વિના પસાર કર્યા હોવાથી હું કામ

નિહાળ થયો: છું. મારા સદ્ભાગ્યે અહિં એક રૂપસુંદરી તો મોકલી છે. (રૂપાળી તરફ આંગળી ચીંધી) તે મને પૂરો સંતોષ તો નહિજ આપી શકે. અલારે કામ ચલાઉ સંતોષ મળે તો બસ છે. મારે એકદમ ખોલી નાખ. તને કેવી રીતે મારી નાખું? મારી આ પ્રતિજ્ઞા પૂરી કર્યા પહેલાં મહારાથી એક પણ કામ નહિ થઈ શકે. ”

“બાપુ! આ મશ્કરી જવા દો. તમારા વૃત્તાતમાં સાચું કેટલું છે, તે તો હું નથી જાણતો. પણ એક વાત હું નથી માની શકતો. આ પેટીમાં તો હું સમાઈ શકું તેમ નથી તો પછી તમે તેમાં સમાઈ શક્યા હો, તે સાવ અસંભવિત છે. અને તમે પેટીમાંથી ક્યાં નિકળ્યા છો? તમે તો આકાશમાંથી ઉતરીને આવ્યા છો. આવી ખોટી વાતો કરીને અમને શા મારે ખીવડાવો છો? ” જેસંગને એક સરસ યુક્તિ સુજવાથી દીનતાથી કહ્યું.

પ્રકરણ ૨૦ મું.

રાક્ષસ ફસાયો.

“તું” તો સાવ મુરખ છે. માછીમારને અક્કલ તો ન હોય પણ આટલીય સાધારણ અક્કલ નહિ હોય, એમ હું નહોતો ધારતો. હું ધુંવાડા રૂપે ખ્હાર નિકળી આવ્યો તેનું તને બાન નથી ?” રાક્ષસે તિરસ્કાર પૂર્વક કહ્યું.

તે દરમ્યાન રૂપાળીએ નાસી જવા પ્રયાસ કર્યો. રાક્ષસ ચેતી ગયો તેણે ધુળની એક ચપટી તેની સામે નાખી. રૂપાળીના પગ જમીન સાથે ચોટી ગયા. ગમે તેટલી મહેનત કરવા છતાં તે ન ખસી શકી.

“બાપુ ! એ વાત તો કેમ મનાય ? ધુમાડા રૂપે તમે કેવી રીતે નિકળી શકો ?” જેમણે પૂછ્યું.

“સાવ અણુધડા ! જો આવી રીતે. તમે મુર્ખા માણસો એક ચીજ બતાવ્યા વિના ફક્ત સમજાવ્યાથી તો ન જ સમજી શકો.”

આમ કહીને રાક્ષસે પોતાના શરીરને ધુમાડા જેવું કરી નાખ્યું, અને પેટીમા જઈને બેઠો. જેસંગે તરતજ ચપળતાથી પેટીનું ઢાંકણ ખંધ કરી દીધું.

“અરે એ શું કરે છે ?” રાક્ષસે પૂછ્યું.

“અધમ ! પિશાચ ! તારે લાપક કામ કર્યું છે. તારા જેવા પર ઉપકાર કરવો નકામો છે” જેસંગે ક્રોધથી કહ્યું.

“ અરે એ તો હું જરા મસ્કરી કરતો હતો. એમ હું કાંઈ ગાડો છું કે મારા ઉગારનારને મારી નાખું ? તું તો સાવ મૂઢ લાગે છે. એટલુંય ન સમજી શક્યો કે એ તો મસ્કરી હતી ? લે ! લે ! હવે બહાર કાઢ ”

“ હું બરાબર સમજી ગયો છું, બચ્ચા ! હવે દ્વેર કર. ”

પણ રાક્ષસે ખુબ કાલાવાલા કરવા માંડ્યા. મોટાં મોટાં વચ્ચનો આપવા લાગ્યો. કરગરવા લાગ્યો, રડવા માંડ્યો, જેમંગનો ગુલામ થવા વચન આપ્યું. છેવટે જેમંગ પીગળી ગયો.

“ તું તારા ઇજદેવના સોગન ખા. તું પરમેશ્વરના સોગન ખાઈને કહે કે મને અને મારી સ્ત્રીને કાંઈ પણ ઇન્ન નહિ કરે. ”

“ હું પરમેશ્વરના સોગન ખાઈને કહું છું, મારા ઇજદેવના સોગન ખાઈને કહું છું કે તને કશીય ઇન્ન નહિ કરું, તારી સ્ત્રી ઉપર પણ કાંઈ જુદમ નહિ કરું તારો ગુલામ થઈને રહીશ. કૃપા કરીને પેટી ઉઘાડો. ”

રૂપાળીએ તો પેટી ઉઘાડવાની જેમંગને સાફ ના પાડી. પણ જેમંગને રાક્ષસની ખુબ દયા આવતી હતી. રૂપાળીની ઇચ્છાની વિરુદ્ધ થઈને તેણે પેટી ઉઘાડી.

(૫૨)

પ્રકરણ ૨૧ મું.

સતીના શાપ

૨૧

ક્ષસ એકદમ ખઢાર નિકળ્યો. જોસંગ સામે તિરસ્કાર પૂર્વક હસ્યો.

“સાહલા ! મગતરા ! તને પણ દગો કરતાં આવડે છે ખરો હો ? પણ અક્ષલ જરા ઓછી છે. અમારે રાક્ષસને છટકેવ કેવા, અને પરમેશ્વર કેવા ? હવે તો મારી છઠ્ઠા મૂળ્ય તને મારી નાખીશ. ”

આમ કહીને તે જોસંગ તરફ ધસ્યો. તેને પકડ્યો. જમીન પર પછાડ્યો તેના બે પગ ઝાલીને તેને ઉભોને ઉભો ચીરી નાખ્યો. જોસંગે વેદનાથી છેલ્લી ચીસ પાડી. તેના શરીરના બે ફાડીયા થઈને જમીન પર પડ્યા.

આ જોતાં રૂપાળીની આંખમાં લોહી વરસવા લાગ્યું તે બેશુદ્ધ થઈ ગઈ.

તરતજ આ કામી રાક્ષસ રૂપાળી તરફ દોડ્યો. રૂપાળી ભાનમાં આવી ઉભી થઈ નાસવા મંડી. રાક્ષસે તેને પકડી. બાથમા લીધી, અને પોતાની દુષ્ટ મુરાદ પાર પાડવા જમીન ઉપર પછાડી, અને પોતે તેના ઉપર ચડી બેઠો.

રૂપાળીને આ અણીનો પ્રસંગ હતો. તેનામાં અજળ શક્તિ આવી. તેણે આ અજળ શક્તિથી રાક્ષસના પેટમાં જોરથી લાત મારી. રાક્ષસ જમીન પર ઉથલી પડ્યો. રૂપાળી ઉભી થઈ, અને નાડી.

પણ રાક્ષસ તરત સાવધ થયો. તેની પાછળ દોડ્યો. હવે એકે ય આરો નહોતો. એકજ ઉપાય રહ્યો. તેણે પ્રભુને સંપ્રાર્થના કરી.

“ હે ! પ્રભુ ! જો હું તને અને મનથી મારા પતિને વફાદાર રહી હોઉં, મેં સ્વપ્ને ય પણ પર પુરુષ માટે દુષ્ટ વિચાર ન કર્યો હોય તો રાક્ષસને તું બાળી નાખજે. ”

તરતજ એક અજળ ચમત્કાર થયો. આકાશમાં ધનધોર વાદળો છવાઈ ગયાં. ભયાનક ગર્જના થઈ. આકાશમાંથી સડસડાટ કરતી વીજળી ઉતરી આવી અને આ કામી રાક્ષસ ઉપર પડી. તરતજ આકાશ પાછું ચોકળું થઈ ગયું. રાક્ષસના દેહની રાખનો ઢગલો પડેલો દેખાયો.

રૂપાળી પણ આ ચમત્કારથી અજળ થઈ. પોતાની લાજ રાખવા માટે કૃપાસિંધુ પરમેશ્વરનો આભાર માન્યો. પતિના શય તરફ દોડી તેનું માથું ખોળામાં લીધું. અને ચોધાર આનંદ પાડી રડવા લાગી.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

એક અજબ અમલકાર.

પાળીની નજર નજરા ઉચે ગઇ. આકાશમાથી સહેદ કપડાં પહેરીને કોઇ વ્યક્તિ ઉતરતી હતી. રૂપાળી ગભરાણી. દુધથી દાઝેલા હાથ ડુંકી ડુંકીને પીએ. તેણે બરાબર જોયું તેના મોઢા પર પ્રેમ અને દયાનું સામ્રાજ્ય હતું. તેની કોમળ આખો વિશ્વપ્રેમનો સંદેશ આપતી હતી તેના વસ્ત્રોના ફરફાટમાં પણ અજબ મૂલતા અને કવિતા હતી તે વ્યક્તિ નીચે ઉતરી રૂપાળીની પાસે આવી.

“ પુત્રિ ! તું મને ઓળખે છે ? ”

“ હા. સ્વર્ગના દેવ ” રૂપાળીએ તેના પગમાં પડીને ઉત્તર આપ્યો.

“ તારા પર બળાત્કાર કરવા તૈયાર થયેલો રાક્ષસ હું પોતેજ ”
દેવે શાંતિથી કહ્યું.

રૂપાળીને ધ્રુજરી વધુડી. તેની આખોમા ભયનો મહાસાગર ઉછળવા લાગ્યો.

“ તે બનવા જોગ નથી. તમે ખરેખર સાચું કહો છો ? ”
રૂપાળીએ ધ્રુજતાં ધ્રુજતાં પૂછ્યું.

“ હા. પણ તારે ગભરાવાની જરૂર નથી. રાક્ષસની યોનીમાંથી મારો છૂટકારો કરવા માટે હું તારો આભારી છું. વરસો પહેલા એક વાર ઇંદની આસાનો મહારાથી ભંગ થઇ ગયો અને કોઇમાં તો ઇંદ

મહારાજ દુર્વાસાથી કાઠ ઓછા ઉતરે એવા નથી, એ વાત તારાથી ક્યા અજાણી છે? તેણે મને શાપ આપ્યો ” જા! તારો રાક્ષસ યોનીમાં જન્મ થાય.

મેં ખુબ કાલાવાલા કર્યા. આ એક ગુન્હો માફ કરવા તેના ચરણ આસુથી ભીંજવી નાખ્યા પણ મોટા માણસો પોતાનું બોધ્યું ફેક કરે તો તેમની મોટાઈ ઓછી થઈ જાયને? બહુ કાલાવાલા કરીએ એટલે શાપનો તે અનુગ્રહ કરે ખરા. તેણે કહ્યું, “ એક પવિત્ર સતીનાં દર્શન થવાથી રાક્ષસ યોનીમાંથી તારો છુટકારો થશે ” તે પ્રમાણે તારા દર્શન કરવાથી મારો ઉદ્ધાર થયો. તું મારા પર ખુબ ક્રોધે બરાએલ અને મને શાપ આપ્યો અને તેથી માફ ક્રિય થયું. હલકટ માણસોની ખુશામત કરતા મહાન માણસોનો ક્રોધ વધારે મારો છે. મેં મારા રાક્ષસના અવતારમા તારા ઉપર જે જે બુદ્ધિ વરસાવ્યા તે માટે હું તારી માફ માગવા આવ્યો છું. ”

પ્રકરણ ૨૩ મું.

જેસંગને જીવતદાન

“ ત

મારા જેવાને માશી આપનાર હું તે કાણુ ? હું મ'ાપાપી છુ મેં તો આ સંસારમાં ધણાય પાપ કર્યાં હશે. તેને ખીજને માશી આપવાનો અધિકાર ન જ હોઇ શકે ને ? ” રૂપાળી નમ્રતાથી બોલી.

“ આમા જ તારી મહત્તા દેખાય છે. જાકી આવું બોલીને, તું તારું પોતાનું અપમાન કરે છે. તારા જેવી સ્ત્રી દુનિયામાં મળવી દુર્લભ છે. હું તારા ઉપર ખૂબ પ્રસન્ન થયો છું. બોલ ! હું તારું શું ક્રેય કરું ? ”

“ દેવ ! મારે શું નેત્રએ છે એ આપનાથી અનન્યું તથી જ. કાતો મારા પતિને જીવતદાન આપો, અંજીર મને પોતાને તેમની પાસે સ્વર્ગમાં લઇ જાઓ. તેના વિયોગમાં મારા પ્રાણ તુડું તુડું થઇ રહ્યા છે. મારું હૃદય હમણા જ ધડકતું અટકી જશે એમ લાગે છે. ” આમ કહી રૂપાળી રડી પડી.

“ અરે ! એ તો હું સાવ વીસરી ગયો. ચાલ ! તારા પતિને જીવતો કરી દઉ. ” આમ કહીને તે જેસંગના શય પાસે ગયા. તેના બંને કંઠકા પાસે પાસે રાખ્યા સમુદ્રમાંથી રૂપાળીએ થોડું પાણી લાવીને દેવના હાથમાં આપ્યું. દેવે એક મંત્ર લખીને જેમનું પર

છાંટયું. પાંચ મીનીટમાં તેના દેહના બે કટકા અજળ રીતે સંધાઈ ગયા અને જેસંગ આળસ મરડીને ઉભો થયો.

રૂપાળી આ ચમત્કાર જોઈ અજળ થઈ ગઈ. હર્ષથી તેની આંખમાં આંસુ આવ્યા. દેવની આમન્યા રાખવાનું બુદ્ધી ગઈ. જેસંગને આનંદથી ભેટી પડી.

દેવ આવી સાધારણ વાતમાં ખીજાઈ જાય તેવા ન હતા તે ઉલટા આ દંપતિનો આવો સ્વર્ગિય પ્રેમ જોઈ ખૂશ થયા.

દંપતિને તરતજ જ્ઞાન આવ્યું. રૂપાળીએ પતિને બધી હકીકત ટુંકમાં સમજાવી બંને દેવના પગમાં પડ્યાં. દેવે તેમને આશિર્વાદ આપ્યા.

“તમારા અદ્ભૂત પ્રેમથી હું ખૂબ રાજી થયો છું. મૃત્યુ લોકમાં આવા પ્રેમી પવિત્ર આત્માઓ વસે છે, ત્યાં સુધી મૃત્યુલોકને સ્વર્ગથી ઉતરતો ન જ ગણી શકાય. હવે તમારે જે માગવું હોય એ માગો. હું આપવા તૈયાર છું.”

પ્રકરણ ૨૪ મું.

વરદાન.

“તમે અમારી ઉપર અનહદ ઉપકાર કરેલ છે. તમે જે કૃપા કરી છે તે બસ છે એમ છતાં આપની આજ્ઞાથી હું કૃપા વાંચું છું. તનતોડ મ્હેનત કરીને મારા કુટુંબનું પાલન કરી શકું એટલી રોજી મેળવવા હું શક્તિવાન થાઉં, એવા આશિર્વાદ આપો.” જેમંમે વિનતિ કરી.

“વત્સ ! હું તારા ઉપર વધુને વધુ પ્રુશ થતો જાઉં છું તે ધારું હોત, તો લક્ષ્મીના ભંડાર માગીને આખી જીંદગી માટે એશીકર થઈ શક્યો હોત પણ તે તો દરરોજની રોજી માગી છે તેમાંજ તારી મહત્તા છે. હું તને લક્ષ્મીના ભંડાર આપુ, તો તું આવો સશક્ત, નીતિવાન અને ઉંચા વિચારવાળો ન રહે. લક્ષ્મીને અને આરોગ્યને હમેશાં અણબનાવ હોય છે. બહુજ ઓછા લક્ષ્મીવાન નીતિ જાળવી શકે છે. આજસ અને વિલાસીતા માણસનું સલાનાશ વાળે છે. તમે લક્ષ્મીવાન થાઓ તો તમારા વચ્ચે આટલો અદ્ભુત પ્રેમ પણ ના રહે. તનતોડ મ્હેનત વિના મેળવેલ પૈસા જેવું ભયાનક પાપ દુનિયામાં એકેય નથી. અહિંથી જો ગાઉ છેટે એક સરસ તળાવ આવે છે. અહિંથી સીધો ઉગમણી દિશામાં જજો. ત્યાં એક કુંગર દેખાશે તેની પાછળ મોડું જંગલ આવશે. જંગલની વચમાં ચાર ટેકરીઓની

મધ્યમાં રંગીયામણું તળાવ છે. તેમાં ચાર જુદા જુદા રંગની અસંખ્ય માછલીઓ છે. તારે હંમેશા દરેક રંગની એક એક માછલી એટલે કુલ ચાર માછલી લેવી. વધારે લોભ ન કરતો. તે માછલીઓ રાજાને વેચતે. તે તેની સારી કિંમત આપશે. તેમાંથી તું તારું જીવન નભાવી શકીશ.

મારે તને હવે એકજ વાત કરવાની છે. તારે આવતી કાલની કોઈ દિવસ ચિંતા ન રાખવી. કાલની ચિંતા તારે માથે રાખવાને બદલે પ્રભુને માથે મુકી દેજે. માણસ ફક્ત ચિંતાનો ભાર પોતાના માથા પર રાખવાથીજ દુઃખી થાય છે. તને શું પ્રભુમાં વિશ્વાસ નથી ? જે પ્રભુ અસંખ્ય પખીઓને અને પ્રાણીઓને-કાઠીને કણ અને હાથીને હારો આપી દે છે, તે પ્રભુ તને જુઓ રાખશે ?

બસ આ મારો સંદેશ છે. હું જાઉં છું. મારા કલા મુજબ વરતીશ તો સુખી થપ્પશ. અને આ રૂપાળીનું જીવ કરતાંય વધુ કાળજીથી રક્ષણ કરજે. તે આ સંસારનું દુર્લભ રત્ન છે. ”

જેસંગ અને રૂપાળી તેને પગે પડ્યાં. અને ઉભા થઇને જુવે છે, તો દેવ અદૃશ્ય થઇ ગયા હતા.

અને પ્રભુની લીલા ઉપર વિચાર કરતાં કરતાં ઘેર ગયાં.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

અફલુત ચમત્કાર

“ આ ! ”

બા ! એટલી વારમા તું પાછી આવી ? ”
હાની છોકરીએ ધરમા આવતા માને કહ્યું

“ એટલી વાર કેમ ? અમને તો ગયાં ઘણી ય વાર થઇ ગઇ. તમે બૂખ્યાં પેણ થયાં હશે. ” રૂપાળીએ જરા ચકિત થઇને કહ્યું.

“ હા-હા-હા-હા-હા ” છોકરી હસી પડી. “ બા ! આજ તું ગાંડી તો નથી થઇ ગઇ ને ? હજી તો હમણાંજ તેં રોટલા અને શાક કર્યાં. અમને જમડયા. ‘ તારા આપુને બોલાવી આવું ’ એમ કહીને ખંઠાર ગઇ, અને તરતજ પાછી આવી. એ બધું ય જુલો ગઇ ? ”

“ બા ગાંડી થઇ ગઇ ! બા ગાંડી થઇ ગઇ ” બીન્ને છોકરો નાચવા માંડ્યો.

રૂપાળીના આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો.

“ તું કહે છે શું ? હું રોટલા અને શાક કરી ગઇ ? ચાલ બતાવ જોઇએ ? ”

છોકરી તેને રસોડામા લઇ ગઇ. એક પાટીયામાં તાણુંજ કરેલું શાક હતું. થાળીમાં ગરમ રોટલા હતા. રૂપાળી અને જોમંગ તાજજીય થઇ ગયા.

“હું તો આજ બધું જાણી ગઈ છું, “છોકરાં આ ચમત્કારથી ન ચમકે, તે માટે રૂપાળીએ કહ્યું, પણ કહે તો ખરી કે તારા બાપુ બેગી બહાર ગયા પછી હું એકલી પાછી આવી કે તારા બાપુની સાથે ?”

“તમે બે ય બહાર ગયા થોડીવાર પછી તું એકલી પાછી આવી. તે કહ્યું, ચાલો છોકરાં ! તમને જમાડી લઉં. ભૂખ્યાં થયાં હશે તારા હાથમાં એક થાળીમાં લોટ, અને ચાર રીંગણા હતાં.”

“હું ! પછી ?”

“પછી પછી પછવાડું. હું કાંઈ વાર્તા કરતી નથી. તેં રસોઈ કરીને અમને જમવા દીધું. અમે જમી રહ્યા પછી તું થોડીવાર અમારા બેગી ‘આંધળો પાડો’ રમી, પછી તે કહ્યું, તારા બાપુને જમવા તેડી આવું હમણાંજ આવીશ હોં !”. અને તું ગઈ, અને તરતજ તમે બે ય આવ્યા.”

રૂપાળી અને જેસંગને ખાત્રી થઈ કે આ તો ઇશ્વરનો ચમત્કાર છે, આપણા હૃદય પવિત્ર અને સાત્વિક હોવાથી, આપણા બાળકોને ભૂખે મારવા પ્રભુને ન ગમ્યું. તે મારો વેશ લઈને બાળકોને જમાડી ગયા ખરેખર. દેવ સાચું જ કહેતા હતા, કે પ્રભુ પર આસ્થા રાખો. તે તમને નહિં ભૂલી જાય.”

બાળકોએ જમી લીધું; અને પ્રભુની મહત્તા પર વાર્તાલાપ કરતાં નિદ્રાધીન થયાં.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

માછલીની કિંમત

પાળી ! પેલા તળાવમાં હું માછલી લેવા જઈ છું. તળાવ ખૂબ દૂર હોવાથી વાર તો લાગશે જ. પણ બાર વાગ્યા સુધીમાં તો ચોક્કસ આવી જઈશ.” સ્થવારે સાત વાગે પ્રાતઃકર્મ કરીને જેસંગ બોલ્યો.

“હું તમારી સાથે ન આવું ?”

“ના મારે આમ મનુરી કરાવીને તને મારી નાખવી નથી. મારી નાખવાની ઇચ્છા થશે તે દિ’ ચોક્કસ કહીશ. હમણા તો તું મારા જીવનનો આરામ બને એટલે બસ. છે.” જેસંગ બોલ્યો.

“બબ્બુ આવું તે શું બોલતા હશે ! તમને મદદ કરું, તેમાં હું ઘસાઈ જવાની છું ? તો પછી માફ જીવન શું કામનું ?” રૂપાળીએ જવાબ આપ્યો.

“ના પણ આ બાલકોની જવાબદારી તારી ઉપર છે. કમાવાની જવાબદારી મારી ઉપર છે. તું ઘર કારભાર સરસ ચલાવીને હું થાક્યો પાક્યો ઘેર આવું ત્યારે સ્વર્ગસમ સુખ આપીને મને કાંઈ એાછી મદદ નથી કરતી મારી મીઠી !” છાતી સાથે જોરથી આપીને, સુખ્યન આપતાં જેસંગ બોલ્યો.

એક મીનીટ પછી આ પ્રેમલીલા છોડીને જેસંગ ચાલતો થયો. રૂપાળી પોતાના અસ્તવસ્ત થયેલાં કપડા સરખાં કરીને આનંદથી ઘર કામે વળગી.

જેસંગ દેવે બતાવેલા રસ્તે ગયો તેના કહેવા મુજબ એક ડુંગર આવ્યો. ડુંગરની પાછળ જંગલમાં આવેલ તળાવ પાસે આવી પહોંચ્યો તળાવની ચાર બાજુ ચાર ટેકરીઓ હોવાથી દેખાવ ખુબ સરસ લાગતો હતો.

જેમંતે તળાવમાં નજર કરી. તેમાં ચાર જુદા જુદા રંગની મનોહર માછલીઓ ગેલ કરતી હતી. જેસંગે જળ નાખી. જળમાં ચાર માછલી પકડાણી. એક લાલ, બીજી લીલી, ત્રીજી પીળી અને ચોથી સફેદ હતી. આવી સરસ માછલી તેણે પોતાની જાંઘીમાં નહોતી જોઈ. તેણે વધુ માછલી મેળવવાનો સોલ ન કર્યો. તેને ખાત્રી થઈ કે રાજા આ માછલીઓ જોઈને ખૂશ થશે અને સાડા ધનામ આપશે.

જેસંગ આ માછલીઓ લઈને રાજાના ખાનગી કારભારી પાસે આવ્યો. ખાનગી કારભારીએ રાજા અજ્યયને આ માછલીઓ બતાવી. અજ્યય તે જોઈ ખુશ થઈ ગયો. જેસંગને અંદર બોલાવ્યો. ચાર માછલીની ચાર ગીતી કિંમત આપી. અને કહ્યું, કે, “દરરોજ આવી ચાર માછલીઓ લાવજો.”

જેસંગ રાજા થતો થતો ઘેર ગયો. રૂપાળી રસોઈ કરીને તેની રાહ જોતી બેઠી હતી. જેસંગે તેને આ ખુશ ખબર આપ્યા. ચાર ગીતીમાંથી ત્રણ ગીતી તેમણે ગરીબોને દાનમાં આપી દીધી.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

નહુઈ માછલી

નળે પોતાના એક નોકરને બોલાવ્યો.

“ને ! આ સુંદર માછલીઓ આપણી સૌથી વધુ હોશીયાર રસોયણને આપી આવ. તેને કહેજે કે આ માછલીઓ રાંધવામાં તારી બધી હોંશીયારીના ઉપયોગ કરી નાખવાનો છે.

નોકર માછલીઓ જમના રસોયણને આપી આવ્યો. જમના સત્તર અઢાર વરસની ઉંમરની હોશીયાર રસોયણ હતી.

જમનાએ તરતજ માછલીઓ ચીરી. તેમાં સંભાર ભર્યો. એક પેણામાં ખૂબ તેલ રેડીને તેના પર તળવા મુકી. એક બાળુ બરાબર તળાઈ રહી. હવે બીજી બાળુ તળવા માટે ચીપીયાથી બધી માછલીઓને ઉથલાવી. પણ તે ઉથલી રહી કે તરતજ બયાનક અવાજ થયો. રસોડાની બીત ઉભી ફાટી. તેમાંથી એક નવચૌવના રૂપસુંદરી નિકળી. તેની સુંદરતાને કાંઈ પાર નહોતો. તે રતીરૂપ રંભા લાગતી હતી તેનું શરીર સીધું સોટા જેવું અને પાંચ શીટ ઉંચું હતું. તેનું મુખ જોઈને શરદ્ભૂર્ણિમાનો ચ દ્રમા લાજ મરે. આજો મૃગના જેવી હતી. જમર તો જાણે કામદેવે બાણ તાક્યું હોય એવી લાગતી હતી. તેના ગાલ રેશમ જેવા સુવાળા અને ગુલાબી રંગના હોવાથી તેને દંતક્ષત કરવા રસિકોના હોઠ ધડકી ઉઠે એમ હતું. તેના બે બરાઉદાર

સ્ત્રીનો અમૃત ભરેલા સોનાના કળશીયા હોય એમ લાગતું હતું. તેની પાતળી કેડ જોઇને સિંહ કદાચ આપવાત કરે તો તે અસંભવિત ન કહેવાય. આ પાતળી કેડ નીચે મોટા ભરાઉ નિતંબ એવા સરસ રીતે ગોઠવાઈ ગયા હતા કે તેનો ઘડનાર બ્રહ્મા પણ તેના પર બે ધડી મુગ્ધ બની જાય. તેની જાંઘો કદળીસ્થંભ જેવી હતી.

આ અદ્ભુત રૂપસુંદરી અત્યારે કોધમાં હોય તેમ લાગતું હતું. તેની આંખો કોધથી લાલચોળ બની ગઇ હતી. તે રૂપસુંદરી હોવા છતાં તેના મુખ ઉપર દયા, પ્રેમ, કે આનંદની એક પણ નિશાની નહોતી દેખાતી. તે ચંડી બની.

તેણે અમૃત્ય હિરાગળ વસ્ત્રો પહેર્યા હતા. તેનો પ્હરવેશ મોહક કહી શકાય. કાનમાં હીરાના એરીંગ, ગળામાં મોતીનો હાર, અને હાથમાં સોનાની માણેક જડિત બંગડી પહેરી હતી.

તેના એક હાથમાં સીસમની ન્હાની લાકડી હતી. તે ધીમા ધીમાં ડગલાં ભરતી પેણુ પાસે આવવા લાગી તેને જોઇને જમના ગભરાઇ ગઇ. તેનો દેખાવ ગમે તેવા મર્દને ગભરાવવા બસ હતો. તેમાં જમનાતું શું ગળું? જમના ધ્રુજતી ધ્રુજતી એક બાબુએ દિવાલ સાથે લપાઇને ઉભી રહી.

“ પેલી સુંદરી પેણુ પાસે આવી. લાકડીનો એક ફટકો જોરથી માછલીઓને માર્યો, અને ગુસ્સાથી બોલી. “ માછલીબાઇ! માછલી બાઇ! તું તારી શરજ આમ બજાવે છે ? ”

માછલી તે વળી જવાબ આપતી હશે ?

સુન્દરીએ ફરીથી ફટકો મારીને એ જ પ્રશ્ન પુછ્યો. તેવામાં એક ચમત્કાર થયો. ચારેય મરેલ માછલીઓએ પાતાના માથા ઉંચા કર્યા અને વિચિત્ર સાદે નીચે મુજબ બોલી:—

“હા-હા. જો તમે ગણો તો અમો ગણીએ. જો તમે તમારું કરજ અદા કરો તો અમે કરીએ. આપશો તેવું પામશો, અને વાવશો તેવું લણશો. જો તમે નાસશો તો અમે તમને પકડશું તેથી અમારા મનનું સમાધાન થાશે.”

આ જવાબ સાંભળીને સુન્દરીનો ગુસ્સો ખૂબ વધ્યો. તેણે પેણીને લાત મારી. પેણી ઉંઘા વળી ગયો. પોતે તરતજ ભીંત પાસે પડેલી ગઈ, અને અલોપ થઈ ગઈ. ફાટેલી ભીંત અગાઉ જેવીજ સાજી થઈ ગઈ. તેમાં એક પણ તડ ન રહી.

જમાનાના ગભરાટનો પાર ન રહ્યો. તેને આશ્ચર્ય પણ ખૂબ થયું હતું. તે ગભરાતી ગભરાતી પેલા પેણા પાસે ગઈ. ઉંઘા વળેલ પેણો સરખો કરતા માલુમ પડ્યું કે માછલી બળીને કોલસા જેવી થઈ ગઈ હતી.

પ્રકરણ ૨૮ મું.

— ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ —

આશક માશુક

“ હે !

પ્રભુ ! મારું ખરેખર આવી બન્યું છે. રાજાએ હોસથી ખાસ કિમતી માછલી મને રાખવા મોકલી. તેની આ સ્થિતિ થઈ. તે તો રાક બેઠને બેઠા હશે. હું શો જવાબ આપીશ ? આ ચમત્કારી વાત કોણ સાચી માનશે ? ઉલટા બધાય મારી મજ્જરી કરવાના અને રાજા સાહેબ ઉલટા વધુ ગુસ્સે થવાના. પ્રભુ ! પ્રભુ ! તું બચાવે તો જ બચું. ”

“ કેમ વહાલી ! માછલી તૈયાર થઈ ગઈ ને ? રાજા સાહેબ મંગાવે છે. બરાબર સરસ રીતે રાધી છે ને ? ” રાજાનો ખાનગી કારભારી રસોડામાં આવીને બોલ્યો. તેણે જમનાને રડતી દેખી.

“ કાં ? તને શું થયું ? આમ રડો છે શા માટે ? હું કાંઈ સમજી શકતો નથી. ” કારભારીએ ચકિત થઈને પૂછ્યું.

“ વહાલા મારા દુર્ભાગ્યને હું રડું છું. મારું દુઃખ કોઈનું ટાળ્યું દળે એમ નથી. ”

“ તું આમ કેમ બોલે છે ? તારાં દુઃખ ટાળવા માટે હું તૈયાર નથી ? તારે ખાતર હું સર્વસ્વ ત્યાગી દેવા તૈયાર છું. બોલ તો ખરી વહાલી ! મારાથી કોઈ વાત છૂપાવવી તને કીક લાગે છે ? ” આમ કહી તે જમનાને ભેટી પડ્યો, અને એક ચુમ્બન લીધું.

(૬૮)

જમના અને કારભારી વચ્ચે આ સમ્બંધ જોઈ વાચકને આશ્ચર્ય થશે માટે તેમનો થોડો ઇતિહાસ કહી દેવો જરૂરી લાગે છે.

જમના બાલવિધવા હતી. તેને રૂપાળી ગણી શકાય, એવું તેને રૂપ હતું. સંસાર સુખનો જરા પણ અનુભવ કરાવ્યા વિના તેનો પતિ સાવ ન્હાનપણમાં મરી ગયો. તે રાજની નોકરી પર છ માસથી આવી હતી. જાતની રજપુત હતી. નિરાધાર હોવાથી તેણે આ નોકરી સ્વીકારી.

તે નોકરી પર ચડી લાગે તેની ઉંમર સત્તર વરસની હતી. તેનાં ફાટ ફાટ થતાં યૌવને તેનામાં મુઝવણ પેદા કરી હતી. તેને કામચાણુ લાગવા મડ્યા. મદમસ્ત રસિક સાથે રતીચુદ્ધ કરવા તેનો સમસ્ત દેહ ઉછળવા લાગ્યો.

તેની આ કામ વાસના તો ગમે તે પાસે તે પૂરી કરાવી શકત. પણ તે વ્યભિચારીણી નહોતી. પોતાની સાથે જીંદગીભર પ્રેમ ટકાવી રાખે તેવા પ્રેમીની શોધમાં તે હતી.

આ સખત તાલાવેલી વખતે તેને કારભારી સાથે પ્રસંગ પડવા લાગ્યો. કારભારીનો મોહક ચહેરો તેને ગમી ગયો. તેની રીતભાત પર તે ખુશ થઈ. કારભારી રાજને માટે રસોઈ સંબંધે સચવા કરવા અવારનવાર આવતો અને તેની સાથે વાતચિત કરતો.

કારભારી રસિક હતો. તેની આંખોની મસ્તી અજબ હતી. પોતાની સ્ત્રીને મરી ગયાં એ વરસ થયાં હતાં. તેનામાં પણ કામ જ્વાળા વ્યાપી હતી. રસોયણનાં કામણુગારાં નયનોએ તેને ઘાયલ કર્યો. આ બુલબુલને પોતાનું કરવા તેણે નિશ્ચય કર્યો.

(૬૫)

જમનાને રસિક જોતો હતો. આ રસિકને જમના જોતી હતી. પણ દિલની વાત કરતાં તેઓ અચકાતાં. આવા કામમાં સ્ત્રી કરતાં પુરુષ વધારે સાહસિક હોય છે.

એક દિવસ કામનું ખાલી જ્હાનું કરીને તે રસોડામાં આવ્યો. જમના પણ નવરી હતી. બંને વાતો કરવા લાગ્યાં. વાત કરતા કરતા કારભારી તેની નજીક ગયો અને યુક્તિ પૂર્વક તેના મોહન સ્તન દખાવ્યાં. જમનાનું મોં લાલ થઇ ગયું. આનંદ અને શરમતી આ નિશાની હતી. તે કાંઈ બોલી નહિ. કારભારી સમજ્યો કે ખાઇ ભાણેય આતુર છે. પછી તે કાંઈ કહ્યો રહે? જમનાને તે બેટી પડ્યો, અને યુગ્મન લીધું. અજબ આનંદમાં જમનાના ચણિયાની નાડી પણ તૂટી ગઇ. “આ શું કરો છો? કોઇ દેખી જશે. શરમાતા નથી.” જમના એક હાથે ઢાઢરો કાઢીને બોલી.

“સારે બારણું બંધ કરી આવ.” રસિક બોલ્યો

જમના દોડતી બારણું બંધ કરી આવી. અને રતિયુદ્ધમાં બંનેએ મસ્ત બનીને પોતાના લાંબા વખતની કામજાળા શમાવી દીધી. આ રતિયુદ્ધ વખતનું જમનાનું વર્ણન મારા એક કવિ મિત્રે બહુજ સરસ લખ્યું છે. તે અહિં આપી દઉં.

નયને, વદને, બદને, મદને, સદનેા કરી રાજ દીધું મદને;
રતીની તરસી પીયુને પરસી, વરસી અમીવેણુ ગળે વળગે.
અળગી કરતા, સળગી વદતી, વીંટળાઇ વળે અધીરી બનતી,
થથરે પગને ફરકે અઢરો, પસીને પલળી શ્રમથી ત્રમતી.

(૧૭૮)

કળથી કચડી ભૂજમાં ભચડી, કરડી રહથી^૨ મરડી કડીએ.

જકડી સ્તનને છણીને ખણીને, નીવી બંધ કરી સર ઉમળકે.

આ બનાવ પકડી કારભારી અઠવાડીઆમાં એ ત્રણ વાર જન્મનાને ઘેર મોડી રાત્રે જતો અને તેના દેહનો યથેચ્છ ઉપભોગ કરી આવતો. કોઇ કોઇ વાર જન્મના ખૂબ કામઘિલવળ થંધ હોય તો તે મોડી રાત્રે કારભારીને લા પહોચતી અને પોતાની કામાસિ શાત કરીને ઘેર ચાલી જતી.

અત્યારે પોતાની માયુકને રડતા જોઇને તે દિલગીર થયો. તેને સખ્ત આલિંગન આ'યુ અને જો કોઇ દુઃખ હોય તે કાપવા વચન આ'યુ

પ્રકરણ ૨૯ મું.

પ્રેમ-વિનોદ.

“હા ! હું ખરું કહું છું. હું ખરી વાત કહીશ તો તમે ચોક્કસ નહિ માનો તમે એમજ કહેવાના કે હું ખોટું ખોટું છું. અને તેથી મારા પરનો તમારો પ્રેમ ઘટી જવાનો. તમે મારો તિરસ્કાર કરવા મંડશો. માટે કૃપા કરીને મને કાંઈ ન પુછો.”

“મારામાં તને આટલો ય વિશ્વાસ નથી ? મારી મીઠી ? ચાર મહિનાથી આપણા ઘાટો સંમંધ છે તો ય તે મને ન ઓળખ્યો ? તારા પર મારો કેટલો પ્રેમ છે, તેનો તને કાંઈ ખ્યાલ નથી ? તું ખોટું બોલે છે એમ હું સ્વપ્ને ય માની શકું ખરો ? તું ખોટું બોલે તો પછી દુનિયામાં સાચું બોલનાર કોણ રહ્યું ? ” એક હાથ જમનાના ગળામાં નાંખીને કારભારી બોલ્યો.

“બુઓ ! મારામાં તમને આટલો યંબો વિશ્વાસ છે, તેથી ખરી વાત કહું છું. પણ છતાં ય મને તો બહીક લાગે છે, કે આ વાત સાંભળતાં તમારો મારા પરનો વિશ્વાસ કદાચ ચાલ્યો જશે.”

આમ કહી તેણે બધી વાત કહી સંભળાવી.

આ સાંભળીને કારભારી તો ચકિત ચર્ધ ગયો. આ વાત તેને ખીબ કાઢ્યે કહી હોત તો તે ચોક્કસ ન માનત. અને કહે-

નારને ધુતકારી કાઢત. પણ પોતાની વ્હાલી માથુક ! આ બોળા બાળા કદિ પણ ખોટી વાત ન કરે, એવી તેને ખાત્રી હતી.

“વ્હાલી ! ખરેખર વાત અજબ છે. હું કમુલ કરું છું કે આ વાત મને બીજા કોઈએ કહી હોત, તો તે હું ન માનત. પણ આમા તારે રોવા જેવું છે શું ? રાજા એવો કોઈ નથી કે આવી વાતમાં ખીજા જ નય. હું તેને બરાબર સમજાવી દઈશ. તેને આ ચમત્કારની વાત નહિ કહું. પેલા માછીમાર પાસે બીજા ચાર એવીજ માછલીઓ મંગાવું છું. આપણે બે સાથે રહીને તે શેકશું. હું આ ચમત્કાર જોવા ખુબ હોતેજર છું અને હું પાસેજ હોયજા એટલે તને ગભરાવાનું કારણ નહિ રહે. આ વાત મને કહ્યા વિના, તું રડતી હતી તે હીક કહેવાય ? ગાડી રે ગાડી !” આમ કહી તણે એક ચુમ્બન લીધું.

“તમે મને ન મર્યા હોત તો માફ શું થાત ? તમે મને એછી સુખી નથી કરી. તેનો આભાર માનવો તો દૂર રહ્યો. પણ આવી મુશ્કેલીઓમાંથી બચાવવા માટે મારે કેટલો ઉપકાર માનવો ?” આલિંગનમાં આનંદથી પડેલ બાળાએ કહ્યું.

“માનવો હોય તેટલો માનજો, પણ મને તારા જેવી રૂપ અને શુભના લગ્નાર રૂપ રમણી મળી છે, તે માટે તારો ઉપકાર નહિ માનું હો ? હું તો પ્રભુનો આભાર માનવાનો” કારભારીએ તેના ગાલ ઉપર હાથ ફેરવ્યો.

‘હુઆ ! નવ હવે. કોઈ દેખશે તો મારી અને તમારી આગળ પાણીમાં ફરી વળવાની. તમને તો કંઈ નહિ. પુરુષની આવી વાતોમાં આજની બહુ દરકાર નથી હોતી. પણ સ્ત્રીઓને તો

જાળવ્યે જ છૂટકો. મને અહિં બધા સાધ્વી વિધવા માને છે. માટે નિકળો અહિંથી ” બાળાએ કારભારીને ધીમે તમાચો માર્યો, અને ઢહાલથી ધકકો માર્યો.

કારભારી ચાલ્યો ગયો. બાળામા હવે નવું જ ચેતન આવ્યું. તે હોંસબર હસતાં હસતાં કામે વળગી એક રીતે તો બાળા સાધ્વીજ ગણાય. પરણેલા પતિનું તેણે મોઢું ચ નહોતું જોયું. અને હવે કારભારીને જીવન અરખી બેઠી એમાં ખાટું શું? તેને વ્યભિચારીણી તો ન જ કહી શકાય કારભારી સિવાય ગમે તેવા રૂપાળા માણસને જોઈને વિકાર નહોતો થતો. લોકોની રૂઢી મુજબ તેના કારભારી સાથે લગ્ન નહોતાં થયાં એટલુંજ. આત્માના લગ્ન તો થઈ ગયાં હતાં અને પ્રભુના ચોપડામાં તે નોંધાઈ પણ ગયા હતા,

પ્રકરણ ૩૦ મું.

જેસંગની ટેક.

રમારી તરતજ રાજ પાસે ગયો. રાજએ તેને જેતાંજ પૂછ્યું.

“કા ? માછલી તૈયાર થઇ ગઇ ?”

“મહારાજ સાહેબ ! માછલી જરા વધુ પડતી સેકાઇ ગઇ છે. રસાયણે આ માછલીઓને ખીજ માછલીઓની રીતથી સેકવા માંડી. પણ આ માછલીઓ તો ખૂબ ડોમળ હોવાથી સાવ દાઝી ગઇ. આપની આજ્ઞા હોય તો પેલા માછીમારને ખીજ માછલીઓ લઇ આવવા કહું.”

“બલે ! તેને કહેજે કે તાકિદે લાવે.”

કારભારીએ માછીમારને બોલાવવા માણસ મોકલ્યો માછીમાર તરતજ આવ્યો. કારભારી તેને પોતાના ચોરડામાં લઇ ગયો.

“જેમંગ ! તું લાવ્યો તો એવી ખીજ ચાર માછલીઓ લાવીશ ? તને ચાર ગીની મળશે.”

“ના સાહેબ !”

“કેમ ?”

તે સ્થળ ખૂબ આધુ છે. તેથી આજ તો નહિ જ જઇ શકાય. કાલ ચોક્કસ લાવીશ.” ખરી વાત છૂપાવીને જેસંગ બોલ્યો.

“આધુ હોય તો શું થયું ? તને એક ઘોડો આપું. તારી સાથે ઘોડેસ્વારને પણ મોકલું. પછી કાંઇ વાંધો છે ?

“આજ માફ કરો. મને આજ ખૂબ કામ છે. આવતી કાલે ચોક્કસ લાવીશ.”

“એવું તે શું કામ છે? મૂરખના જન્મ! કોઈ ભુંડાભૂખ જેવા કામમાં તને ચાર ગીની કોણ આપવાનું છે? આ એક કલાકનું કામ છે, અને ચાર ગીની કમાઈ લઈશ.”

“મને પૈસાનો એટલો બધો મોહ નથી. ચાર ગીની મને આજ એક વાર મળી ગઈ છે, તે બસ છે.”

“પણ તારે વાઘો શું છે?”

“મહારે પ્રતિજ્ઞા છે ગમે તેમ કરશો તો ય નહિ જાઉં.”

“આ મહારાજ સાહેબનો હુકમ છે. તેને માછલીઓની ખાસ ઇચ્છા છે. મોટે જો અત્યારે નહિ જાય, તો મહારાજ સાહેબ ઘાણીમાં ઘાલીને તાંડે તેલ કાઢશે.”

“તો મને તેમા વાઘો નથી. પણ મહારાજ સાહેબને હું બરાબર જાણ્યું છું. તમારી પેઠે તે ગરીબોને હેરાન કરનારા નથી. તે તો દયાનો સાગર છે.”

“કેમ શું છે?” આ રકઝક સાંભળતા અન્ય પોતાના ચોરડામાંથી બહાર નિકળ્યો.

“બાપુ! આ જેસંગ માછલીઓ લેવા જવાની ના પાડે છે.”

“કેમ જેસંગ?” અન્યે જેસંગ તરફ નજર ફેરવી.

“બાપુ! મારી પ્રતિજ્ઞા છે કે એક દિવસમા ચારથી વધારે માછલી ન પકડવી. તમારો આ કારભારી મને ધમકી આપે છે, કે ગમે તેમ થાય પણ માછલીઓ લાવ નહિ તો મહારાજ સાહેબ ઘાણીમાં ઘાલીને પીલશે.”

“ આ સચી વાત છે ? ” અજયે કારભારીને પૂછ્યું. અજયની આખો સ્થેજ લાલ થઇ.

“ હા. આપને માછલીઓની ખાસ ઇચ્છા છે, એટલ મેં એમ કહ્યું ”

“ મારી ઇચ્છા હોય એટલે શું થઇ ગયું ? આપણે કોઇની પાસે જોરજુલમથી કામ કેમ લઇ શકીએ ? જેટલો હું સ્વતંત્ર છું, તેટલોજ જેસંગ સ્વતંત્ર છે. પ્રજ્ઞના એક પણ માણસ પાસેથી જોરજુલમથી કામ લેવાનું નથી, એ વાત મેં તમને કેટલી વાર કહી છે ? જા ! જેસંગ ! તારી પ્રતિજ્ઞા ન તોડ જે. પણ આવતી કાલે જરા બહેલો હિંદીને ચાર માછલીઓ ચોક્કસ લાવીશ ને ? ”

“ હા. બાપુ. તમારું કામ કરવાને ક્યો અભાગી ના પાડે ? આ તો મારી પ્રતિજ્ઞા છે. નહિ તો અસારે જ માછલીઓ લાવ્યો હોત. ” આમ કહી જેસંગ ચાલતો થયો.

અજયે કારભારીને સખ્ત ઠપકો આપ્યો.

“ બાપુ ! મારી આ એક ભૂલ માફ કરો. હવેથી એક પણ પ્રજ્ઞજનને હેરાન નહિ કરું. ”

બાપુએ તેને હસતાં હસતાં મારી આપી. અને ભવિષ્યમાં આમ ન કરવા સલાહ આપી.

પ્રકરણ ૩૧ મું.

પ્રેમી યુગલ.

“કંઈ અતી ધીમે ગાલ શું ગાલ ચાંપી,
પ્રીતિવશ પડી કરતા ગોઠડી ગાંડી ઘેલી;
અડકી સજ્જડ સુતાં હાથ એકેક નાખી,
પ્રહર નવ જણાયે રાત્રિએ વીતી જતી ”

આમ જોસંગ અને રૂપાળી પ્રેમથી વાતો કરતા કરતાં રાતના
એ વાગ્યા સુધી જાગતાંજ રહ્યાં. યંન્નેએ રતીરસ અને પ્રેમરસનું ખૂબ
પાન કર્યું. અને એકબીજાને સજ્જડ અલિંગન આપીને સુતાં. રૂપા-
ળીને તરતજ ઘસઘસાટ ઉંઘ આવી ગઇ.

જોસંગે રૂપાળીને ઉંઘતાં જોઇ. તેનું રૂપ, તેની ઉંઘવાની રીત
વિગેરે જોઇને તેને વ્હાલ ઉપજ્યું. એક ચુમ્બન કર્યું. એક કવિની
સરસ કવિતા યાદ આવી અને તે ધીમે ધીમે ગણગણવા લાગ્યો.

, અધર^૧ લાલ મધુર ગાલ, બાલ^૨ ઝળક વાળું,
કમલ નયન,^૩ વિમલ વદન,^૪ મદન મય^૫ રસાળું^૬
મંદ મંદ મધુર સ્મીત, અધર પર જણાયે
ચટક ચાલ, મોહ જાળ, લટક લટ^૭ મુહાયે.^૮ ૧

સરસ સરસ મધુર શબ્દ તરસને છીપાવે,
ઝરઝર રસ, પ્રણય^૯ ભરીત મનસર વરસાવે;

---

૧ હોઠ. ૨ કપાળ. ૩ કમળ જેવી આંખ. ૪ પવિત્ર મોહું.
૫ કામદેવથી ભરેલ. ૬ રસીકું. ૭ વાળની લટ. ૮ શોભે. ૯ પ્રેમ.

કડી ૧૦ સુવંક ૧૧ ધન ૧૨ નિતમ્બ, ૧૩ રંભણી ૧૪ વિહારી ૧૫
જંઘ ૧૬ મૂઢલ ૧૭ અંગ અનંગ ૧૮ રંગ ધારનારી. ૨

બની અધીર ધરીને ચીર ૧૯ વદનને છુપાવી,
કુમળી કાય લળતી જાય, મદ મન છલકાવી;
મદન રંગ, બદન સંગ, જંગ ૨૦ તો જમાવે,
સ્વામી અંક પડી નિઃશંક, ૨૧ રંકતા જણાવે. ૩

આ કવિતા ગણગણતા જેસંગને પણ ધસધસાટ નિદ્રા આવી.
વૈદકશાસ્ત્રોનો એક સિદ્ધાંત છે કે રતિકેલીમા પુરુષ અને સ્ત્રી બંનેને
ખૂબ સંતોષ થયો હોય તો ધસધસાટ ઉઘ આવે. જેને પૂરો સંતોષ
ન થયો તેને આખી રાત ઉઘ નથી આવતી. આજના કેટલાક
પતિઓ પોતાની સ્ત્રીને પૂરો સંતોષ નથી આપી શકતા. પારણામે
આજે ઘણી સ્ત્રીઓ એવી છે કે જેને અનિદ્રાનું દર્દ લાગુ પડ્યું છે.
તેને માટે દવા કરાવે છે, પણ તે ફોકટ. અનિદ્રાના દર્દનું ખરું કારણ
સ્ત્રીને પતિ પૂરો સંતોષ નથી આપી શકતો તે જ છે.

રૂપાળીની ઉઘ પાંચ વાગ્યે ઉડી ગઇ. પતિના અલિંગનમાંથી
છૂટી થઇને બેડી થઈ. પતિનું મુખ વ્હાલથી જોઇ રહી. આજ તે
હૃદયમા આવી. બે દિવસ પહેલા એક સપ્તી પાસે

મુજ દીલને સદાયે ત્હારી સુરત સતાવે,
ચમકી નયન કટારી, ભરકી ભરી જમાવે.

---

૧૦ કેડ. ૧૧ વાંકી અને પાતલી. ૧૨ જાડા. ૧૩ પૂઠ.
૧૪ રતિકેલીમા ૧૫ આનંદ આપે તેવા. ૧૬ જાંઘ. ૧૭ નરમ. ૧૮
કામદેવ. ૧૯ વસ્ત્ર. ૨૦ રતિયુદ્ધ. ૨૧ નિશ્ચિંત.

ગાલે ભરેલ લાલી, જાણે કમળ ખીલેલું,
અર્પી અનંગ અંગે ત્હારી સુરત સતાવે.

બાલુજ મીઠા સ્વરથી રૂપાળીએ આ ગીત ગાયું. જેસંગ જનગી ગયો. ચૂંચી આંખો કરીને પ્રેમમસ્ત રૂપાળીને જોઇ અને ઉધતોજ હોય એવો ડાળ કરીને પડ્યો રહ્યો.

ગાયન પૂરું થયું. તેનો પ્રેમ ઉભર'ઇ આવ્યો. તેણે જેસંગના મુખ પર એકદમ સુમ્પન લઇ લીધું. પણ જેસંગ સાવધ હતો. સુમ્પન ચોરવા આવનાર રમણીને તેણે બાલુ પાશમાં જકડી લીધી, અને સુમ્પનોથી નવડાવી મુકી. તે ખૂબ શ્હેરમાં આવ્યો અને લલકારવા મંડ્યો.

જેણે અધરપાન કયું ન સુંદરીનું
જેણે કયું ન મન તમજ કિંકરીનું
જેણે ન ભોગ વિલાસ કર્યો લગારે
વૃથા કર્યો જનમ તેણે કુડા વિહારે.

x

x

x

બાલુ^૧ છે એ મૃણાલો,^૨ સુમુખ^૩ કમળ છે. વારી^૪ લાવણ્ય લીલા;^૫
શેવાળો વાળ કેરા, નયન સફરીયો, શ્રોણી^૬ છે તીર્થશીલા;
કાંઠે છે એ ચક્રવાકો સુમગ^૭ કુચ^૮ તણાં, કામ બાણાગ્નિ રાજે;
બ્રહ્માએ નારી રૂપી શુભ સર^૯ નીમ્યું, દગ્ધને^{૧૦} સ્નાન કરવા.

૧ હાથ. ૨ કમળ દંડ. ૩ સુંદર મોહું. ૪ પાણી. ૫ રૂપ.
૬ નિતંબ. ૭ સુંદર. ૮ સ્તન. ૯ સર=સરોવર. ૧૦ દુઃખી.

“હવે બસ રાખો ! બહુ થયું. કાંઈ કામકાજ કરવું છે, કે મારા મોઢા સામે જોઈને કવિતાઓ જ ગાયા કરવી છે ? સ્થવારના પ્હોરમાં બીજો કાંઈ ધધો નથી જડતો કે શું ?” રૂપાળીએ કૃત્રિમ કોધ કરતા કહ્યું.

“તારૂં ચંદ્રવદન જોતાં જ કવિતાઓ યાદ આવ્યા કરે, અને જીભ તે ગાયા કરે તેમાં મારો શો વાંક ? અને આજ તો તું ચુન્દેગાર છે. મને પૂછ્યા ગાછ્યા વિના મારા મોઢા પર ચુમ્મન શા માટે ચોરી લીધું. તેની તને શી સજા કરે ?

“અમે ચોર અને બાધ સાહેબ પોતે તો સાહુકાર ખરા ને ? હું ઉઘી ગઈ હોઉં, કોઈ કામમા પરોવાઈ ગઈ હોઉં કે વિચારમાં પડી હોઉં ત્યારે આપ સાહેબ ચુમ્મનો ચોરી લેતા નથી ને ? છતાં ય ચાલોને તમારા જેવું કોણ ચાલે ? અમે કાંઈ ઓછા તમારા જેવા અપ્રમાણિક છીએ ? તમારું ચુમ્મન હું ચોરી ગઈ હોઉં, તો તે લઈ લો પાછું. એવો ચોરીનો માલ આપણને ન ખપે”

જેસંજે તેને પાછી બાહુપાશમાં જકડી અને સંખ્યાબંધ ચુમ્મન લઈ લીધાં.

“અરરરર ? આટલા બધા અપ્રમાણિક માણસ ? મેં તો તમારું એક જ ચુમ્મન ચોરેલું અને તમે આટલાં બધાં કા લઈ ગયા ?”

“ઓ તો ચોર પાસેથી મુદ્દામાલ લીધા પછી તેને દંડ પણ કરવો જોઈએ ને ? આ ચુમ્મનો દંડના લઈ લું.”

છ વાગવા આવ્યા હતા. રૂપાળી હવે તેના અભિંગનમાંથી મક્કા મહેનતે છટી. કપડાં ઠીકઠીક કર્યાં

(૮૧)

“ ફિક ! ત્યારે હું માછલીઓ લેવા જાઉં છું. કાલને ટાણે પાછો આવીશ, ત્યારે હવે વિદાયનું એક ચુમ્બન ! ”

“ તમને કાંઈ ધંધો નથી. આજો દિ ચુમ્બન ! ચુમ્બન ! ચુમ્બન ! તમારાથી તોખાહ ! ” આમ કહી રૂપાળી સટકી ગઈ.

જેમંગ જાળ લાઇને તળાવ તરફ જવા નિકળ્યો.

પ્રકરણ ૩૨ મું.

કારભારીની અભયબી.

આગલા દિવસની પેઠે માછીમાર ચાર માછલીઓ લઇને આવ્યો. તે તેણે કારભારીને આપી. કારભારીએ તેની કિંમત ચાર ગીની આપી. જેસંગ ખૂશ થતો થતો ઘેર ગયો. કારભારી માછલીઓ જમના પાસે લઇ ગયો. “લે ! આ માછલીઓ ચીરીને તળવા મુક.”

જમના ડુંગવા મંડી. તેની આંખમાંથી એક આંસુ પડ્યું.

“કેમ ? વ્હાલી ! શા માટે રડે છે ?” કારભારીએ પોતાના રમાલથી તેવું આંસુ લુછ્યું.

“માછલી રાંધવાની હિમ્મત નથી થતી. પેલી ડાકણ હજી મારી નજર સામે તરે છે. તેનો વિચાર કરતાં જ મને કંપારી વધુટે છે. માછલી તળવા મુકીશ એટલે તરતજ તે ભીંત ફાડીને નીકળવાની” જમના રડી પડી.

“પણ આજ તો હું તારી પાસે બેસવાનો છું ને ? પણ શા માટે રડે છે ?”

“તેથી તો મને વધુ ખેંચી લાગે છે. તે તમારા પર ગુસ્સે થઇને કાંઈ કામજી કરે તો મારી દે ને ?”

“ મને કોઈ કામણુ કરી શકે તેમ નથી. આ કામણુગારી જમનાએ મારા પર કામણુ કર્યું છે એટલે બસ બીજી કોઈ જાદુ-ગરણુની મકદુર નથી કે આ જમના કરતાં ય વધુ જાદુ ચલાવી શકે. કેમ કામણુગારી સાચી વાત છે ને ? ” કારભારીએ હસતા હસતા કહ્યું.

“ તમારે રમત થાય છે, ને મારો જીવ જાય છે. મને ઘેલી કરીને ઉલટા સામેથી મારા પર કામણુ કરવાનો આરોપ લાવો છો પણ તે વાત રહેવા દો. અસારે તોશન મસ્તીનો સમય નથી. ”

“ ત્યારે જે કાંઈ હુકમ હોય તે આ સેવકને ફરમાવી દો ! મારા મહેરબાન ! ” કારભારી હેરથી બોલ્યો.

“ જીવો ! તમે ઓરડા ખૂદા ઉભા રહો ! હું માછલી ચીરીને તેમને તળવા સુકીશ એક બાજુએ તળાઈ રહ્યા પછી તેને બીજી બાજુએ ફેરવીને એકદમ તમારી પાસે દોડી આવીશ; અને ત્યાં ઉભા રહીને જે થાય તે જો શું. ”

“ વાહ ! તારે મન તું જ બહાદુરીની મૂર્તિ છો, હું ખૂદા ઉભો રહું અને આપ નામદાર બહાદુરીથી રસોડામાં રહો ! વાહ ! યુક્તિ તો બહુ સરસ ગોતી છે હો ? ”

“ વળી સામુ બોલ્યા ? તમે તો હમણાં જ કહેતા હતા ને કે “ સેવકને હુકમ ફરમાવો ? ” તો પછી સેવકને માલિકનો હુકમ માનવો જ જોઈએ ને ? માટે હું તમને હુકમ કરું છું કે ખૂદા જઈને ઉભા રહો. માલિકના હુકમની અવગણના કરનાર સેવકની શી દશા થાય છે એ જાણો છો ? ” આમ કહીને જમનાએ કારભારીના ગાલ પર તમાચો માર્યો.

‘કમ રકઝક અને વિનવણી પછી કારભારી બહાર ઉભા રહેવા કયુક્ત થયો એ તો એમજ ધ્યાન ને ? દુનિયાના ઇતિહાસમાં હમેશાં પુરૂષ ઉપર સ્ત્રીનો વિજય થતો જ આવ્યો છે ને ? સ્ત્રીનો પુરૂષ પરનો આ જબદસ્ત કામુ દેખવામાં ન આવે તે માટે પુરૂષ સ્ત્રીને શુલામ્બી માનવાનો ડોળ કરે છે. કારભારી બહાર ઉભો ન રહે તો આ ઇતિહાસ ખોટો પડે.

જમનાએ ઉતાવળથી માછલીઓ ચીરી. તેમાં સંભાર બચ્યો. તેને તળવા માટે પેણા ઉપર મુકી. એક બાબુ તળાઈ રહી એટલે પોતે ઉભી થઈ ગઈ. તેના હાથ ભયથી ધ્રુજતા હતા. તેણે એકદમ માછલીઓને ફેરવી અને બારણા તરફ દોટ મુકી માછલીઓ ફેરવતાં જ આગલા દિવસની પેઠે વચાનક કટોકે થયો; અને ભીંત ફાડીને પેલી રૂપસુંદરી નિકળી. જમના ધ્રુજતી ધ્રુજતી પોતાના રમણ પાસે દોડી ગઈ.

પેલી સુંદરીએ આગલા દિવસની પેઠેજ માછલીઓને લાકડી મારીને પ્રશ્ન કર્યો. જવાબ ન મળ્યો. પછિવાર તે પ્રશ્ન પૂછ્યો. છતાં જવાબ ન મળ્યો. હવે કોઈના પાર ન રહ્યો. ત્રીજીવાર તકુકીનેજ પ્રશ્ન પૂછ્યો. માછલીઓએ અત્યુરસઃ આગલા દિવસની પેઠે જ જવાબ આપ્યો. સુંદરીએ શુન્સાધી લાકડી મારીને પેણાને ઉઘો વાળી દીધો. તે ભીંત પાસે ગઈ ભીંતની વચમાં ઉભી રહી. ભીંત તરતજ સંધાઈ ગઈ.

કારભારીના આશ્ચર્યનો પર નહોતો. આ કામ પુરું થયા પછી પાંચ મીનીટ સુધી એમાંથી કોઈ ન બોલ્યું. તેઓ સુમસામ ઉભા રહ્યાં. જમનાએ ખેડેલાં મૌનભંગ કર્યો.

(૮૫)

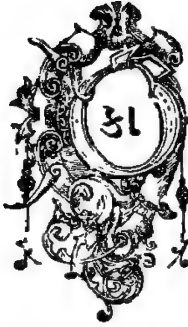
“કાં ? આ શું છે ? તમે કાંઈ અનુમાન કરી શકો છો ?”

“ખુબ આશ્ચર્યજનક વાત છે. કાંઈ ખપર પડતી નથી. આ વાત હવે રાખતે કહ્યા વિના છૂટકો નથી, હું હમણા જ રહને તેને બધી વાત કહું છું.”

કારભારી ચાલતો થયો. જમના કામકાજ કરવા વળગી તેના હૃદયમાં હજી જોરબળે ધબકારો થતા હતા. તેનો શ્વાસ આતે નહોતો. આંખો લાલ થઇ ગઇ હતી.

પ્રકરણ ૩૩ મું.

ગુલાબના મુજરામાં.

રબારી મહારાજના ખાનગી ઓરડામાં ગયો. અજય
ત્યાં નહોતો તપાસ કરતાં માલુમ પડ્યું કે આજ
તો એક પ્રખ્યાત ગુણિકા ગુલાબનનનો દરબારમાં
મુજરા છે. મહારાજ ત્યાં ગયા છે.

કારભારી ત્યાં પહોંચ્યો. દરબાર બરાઈ ગયો
હતો. ગુલાબ મુજરા માટે તૈયાર થતી હતી તબલચીઓ પોતાના
કામની તૈયારી કરતા હતા.

તરતજ ગુણિકાએ પોતાના લલિત દેહને આમ તેમ નચાવતા,
આંખોથી મોહક કટાક્ષ કરતાં અને અજય આકર્ષક રીતે હાથના
લટકાથી નીચેનું ગીત ઉપાડ્યું. તેના સુન્દર પગમાં પણ ગાતાં ગાતાં
અજય સંગીત દેખાતું હતું.

મદ્દેલી^૧ રમણી મન બાવી (૨)

ચંદ્ર સમુ મુખ, નાજુક કાયા, દેગરથી દે લલચાવી,

ચાલ મરાલ^૩ સમી ચતુરાની ઉરને દે ખટકાવી;

મદ્દેલી રમણી મન બાવી.

કનક કળશ^૪ સમ પીન^૫ પરોધર,^૬ અધરે^૭ સુરખી^૮ આવી,
સિંહ કટી^૯ લટકે લલનાની, કામળતા દરશાવી.

મદધેલી રમણી મનભારી

ગુરતા^{૧૦} છે ધારેલ નિતમ્બે^{૧૧} લબ્બ નયને^{૧૨} આવી,
બાહુલતા^{૧૩} વિટળાવા ચાહે, પ્રેમ હૃદય પ્રકટાવી.

મદધેલી રમણી મન ભારી

ચડકે કદળી સ્થંભ^{૧૪} સમી હા ! જંધ^{૧૫} અનંગ ^{૧૬} છૂપાવી,
યૌવનની કુલવાડી બ્હે^{૧૭} કે, મદન પરાગ અહાવી.

મદધેલી રમણી મન ભારી

આખી ય સભા સ્તબ્ધ બની ગઇ. મોહક રાગ મોહક ગીત,
તેવો જ મોહક નાચ, અને નાચનારીનું તેવું જ મોહક રૂપ નાચ-
નારી આ ગીત ગાઇને જાણે પોતાનાજ રૂપનું વર્ણન કરતી હોય ને ?

નાચ ગાન પૂરાં થયા પછી દસ મીનીટ સાવ શાંતિમાં એક
એકને અજબ કેફ ચડી ગયો.

થોડી વારે રાજનું કારભારી તરફ ધ્યાન ખેંચાયું. તેણે
કારભારીને ધસારત કરી પાસે બોલાવ્યો.

“ કેમ ? માફ કાંઈ કામ છે ? ”

૪ સોનાનો કળશીયો. ૫ ભરાણિદાર જાડાં. ૬ સ્તન. ૭ હોઠ.
૮ રતાશ લાલાશ. ૯ સિંહ જેવી પાતળી કેડ. ૧૦ જાડાઈ અને
મોટાઈ. ૧૧ પુંઠ. ૧૨ આંખો. ૧૩ હાથ રૂપી વેલ. ૧૪ કેળ. ૧૫
જાંઘ. ૧૬ કામદેવ. ૧૭ સુગંધ.

“આપને ખાનગીમાં વાત કરવાની છે.”

“બહુ જરૂરની વાત છે?”

“હા ! બાપુ”

અજયે શુષિકાના ખૂબ વખાણ કર્યાં. તેને યોગ્ય ધનામ આપ્યું. દરબારને દરબારત કરવામાં આવ્યો.

અજય ખાનગી કારભારી સાથે ખાનગી ઓરડામાં આવ્યો.

હાસ્યરસ, નીતિ, શૃંગાર, કરુણા, શૌર્ય, અને
પવિત્ર પ્રેમથી લખાએલી નવીન કદપીત કથા

ભેદી રાજકુમાર

યાને

કીસ્મતનો ચમત્કાર

શ્રી કલર ટાઇટલ-છ મુંદર ચીત્રો-સતાવીસ
પ્રકરણો-બસો આલીસ પેઈજ, છતાં કીંમત માત્ર
રૂ. ૧-૮-૦

તમામ જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાં વેચાય છે.

પ્રકરણ ૩૪ મું.

વિચિત્ર વાત.

“કેમ ! શું કામ છે ?” અજયે ચોરડામાં આવતાં પૂછ્યું.

“એક બહુજ વિચિત્ર વાત કહેવાની છે.”

“બહુજ વિચિત્ર વાત ?” અજયે જરા આશ્ચર્ય સાથે પૂછ્યું.

“હા બાપુ. પેલી સુંદર માછલી સમંધે આ વાત છે. પણ આ વાત કહું તે પ્લેઠાં મારે તમારી એક વાતની માફી માગવાની છે. ગઇ કાલે મેં તમને કહેલું કે માછલી વધુ ગરમીને લીધે દાઝી ગઇ. એ વાત સાવ ખોટી હતી.”

“તારે ખરી વાત શી છે ?”

કારભારીએ બધી વાત વિસ્તારપૂર્વક સમજાવી.

આ સાવ સાચી બનેલ વાત છે કે ચરેખીયન નાઇટસ કે સુડાબહોતેરીમાંની કાઠ વાતાં છે ?”

“બાપુ ! તમારી પાસે ખોટી વાત કરવાની હિમત કેણુ કરે ?”

“તારે કાલ રહવારમાં ખૂબ વહેલો નેસંગ માછલીઓ લાવે એવો બંધોબસત કરો. રહવારે સાવ વાચે મારી રૂબરૂમાં માછલી તળવાની છે.”

“જેવી આપની આજ્ઞા.”

“પણ જેસંગ આજ ફરીથી માછલીઓ નહિ લાવે ?”

તે લાવે એમ લાગતું નથી. તેજ દિવસે તેણે ચોક્ખી ના પાડી દિધેલીને ? છતાં હું તેની પાસે જઈ છું તેને સમજાવી જોઉં. નહિં માને તો કાલ સવારે વહેલોં લઈ આવવાનું કહીશ.”

‘ તેને સમજાવવે! પડે તેમાં વાંધો નહિ, પણ તેને ધમકી ન આપતો હો !”

કારભારી જેસંગને ત્યાં પહોંચ્યો. જેસંગે તેનું સ્નેહથી સ્વાગત કર્યું. આડી અવળી થોડી વાતો કર્યા પછી કારભારી બોલ્યો.

“ મહારાજ સાહેબની ખાસ ઇચ્છા છે તો આજ ફરીથી માછલીઓ લાવ ને ? ”

“ મેં એક વાર આપને કહી દીધું કે મારી પ્રતિજ્ઞા છે તે પ્રતિજ્ઞા હું કેમ કાળે નહિ તોડી શકું. ” -

“ ત્યારે આવતી કાલે ખુબ વહેલો ઉડીને લઈ આવીશને ? ”

“ હા ! ચોક્કસ ! ”

પ્રકરણ ૩૫ મું.

લયલા મજનુન

સંગ આજ તો ત્રણ વાગ્યે ઉઠ્યો. ધસધસાટ ઉઘતી રૂપા-
ળીના આલિંગનમાંથી છૂટો થઈને ખેડો થયો. રૂપાળીના
મેા પર એક મૃદુ ચુમ્બન લીધું અને જાળ લઈને
ચાલતો થયો.

છ વાગ્યે તો તે માછલી લઈને પાછો આવ્યો. કારભારીને
ત્યાં પહોંચ્યો. કારભારી માછલી ઉપડારીને રસોડે આવ્યો.

જમના હજી નહોતી આવી. તેને ખોલાવવા કારભારી તેને
ઘેર ગયો. તેની ઝોરડી અંદરથી બંધ હતી. કારભારીએ ચુકિતથી
સાંકળ ખોલી નાખી.

જમના પથારીમાં ધસધસાટ ઉઘતી હતી. તેને જોતાંજ
કારભારીને કલાપીની નીચલી કવિતા યાદ આવી. કલાપીએ જમનાને
જોઈને તો આ કવિતા નહિ લખી હોય ને ? કારભારીને શંકા આવી.

તે આ કવિતા ધાંમે ધાંમે ગણગણવા મંડ્યો.

સુંદર આ સેજ^૧માંહી, પુષ્પના પરાગ માંહિ
વસન્તના જેવી પ્રીયા આજ મ્હારી દિસે છે.
સુતેલી છે બાળા લાલ, કોમળ છે ગાત્ર^૨ ઢીલાં,
ચંદ્ર જેવો શીતલ મ્હેરો શાંત હસી રહ્યો છે;

૧ પથારી. ૨ અવયવ. ૩ શેડો.

સ્તનો મંદમંદ હલે શ્વાસની સુગંધી સાથ,
 તલાવ તરંગ જેવું કૃષોદર^૪ ઝુલે છે;
 સર્પના સમુહ જેવા વાળ આમ તેમ હલે,
 પવનના જેવું વચ્ચ ફરફર ઉડે છે.
 કદલીનાં^૫ વન જેવાં નિશ્ચલ^૬ ઉરની^૭ વચ્ચે,
 જલધર ફર જેવી પાટલી પડેલી છે;
 લાલ ગાલ ગુહલ પર ચાંદલો ખસી પડેલો,
 કપાળનું^૮ કુંકુમ તો ભુંસાઇ ગયેલું છે.
 ઘટ^૯ જલધર^{૧૦} જેવા નિતંબની પાસે નાની,
 કટી^{૧૧} શ્રમ સુરતથી^{૧૨} શાંત થઈ પડી છે;
 છુતિના^{૧૩} દમામવાળી^{૧૪} હસ્ત લતા^{૧૫} પ્યારી સારી,
 ધડકતી છાતીની ઉપરે પડેલી છે;
 પ્યારી પ્રેમવાળી પ્રાણ પોટેલી છે પ્રેમ ઘેલી,
 સુખનને દગ્ગતી આ આંખ એની બંધ છે;
 અંગુલી અધર^{૧૬} પર ઓટ જરા ઉંચો રહ્યો,
 રામા બહાલી સુતી સુતી પીયુ પીયુ જપે છે.

જમનાના પગ આંટી વાળેલા હતાં. છાતી પરથી છેડો ખસી
 ગયેલો હોવાથી ભરાઉદાર સ્તન મોહક લાગતાં હતાં. સ્તન ખૂબ
 ધડકતાં હતાં. અલારે તે પોતાના રમણ સાથે સ્વપ્નામાં રતીકેલી
 કરતી હોય એમ લાગતું હતું તે સીસકારા કરતી હતી. મોઢા પર

---

૪ પાતળું પેટ. ૫ કેળ. ૬ ભારે વજનની. ૭ બંધ ૮ બાહ્ય
 ૯ વાદળ. ૧૦ પુંઠ. ૧૧ કેડ. ૧૨ રતીકેલીના ચાકથી. ૧૩ વીજળી.
 ૧૪ ભભરાવાળી. ૧૫ હાથરૂપી વેલ. ૧૬ નીચેલો હોઠ. ૧૭ હોઠ.

અપૂર્વ આનંદ ઝળકતો હતો. તે પોતાની છાતીને જોરથી આલિંગન આપતી હતી. તેનો સમસ્ત દેહ આનંદથી ઉછળી રહ્યો હતો.

કારભારી આ દેખાવ જોતા કામવિહવળ થઈ ગયો. જમનાની આંખો ખુલી ગઈ. પોતાના પ્રાણ સખાને જોઈ તેના આનંદનો પાર ન રહ્યો. બંનેએ રતીકેલીનું અપૂર્વ સુખ અનુભવ્યું.

“ કેમ આજ સહવારમાં ? ” જમનાએ કપડાં પહેરતાં કહ્યું.

“ સ્વર્ગનું સુખ મેળવવા. ”

“ નક્ક ! સાચું કહો ને ? મારા સમ ! ”

“મેં બાપુને બધી વાત કરી છે. તેણે આજ માછલી તળતી વખતે હાજર રહેવા ઇચ્છા બતાવી છે. આ ચમત્કાર નજરોનજર જોવા તે ખૂબ ઈતેજાર છે. તેથી તને અસારમાં બોલાવવા આવ્યો છું હવે તારે ગમરાવા જવું નથી હો ! અમે બે હાજર રહીશું પછી તને બ્હીક શી લાગવાની ?”

“ મને મારે માટે બ્હીક નથી લાગતી. પણ પેલી રૂપાળી ડાકણુ તમને અને રામ જોવા રાગને કાંઈ કરી નાખે એવી બ્હીક લાગે છે.”

“તારી બ્હીક સાવ નકામી છે. તે ડાકણુ અમારો વાળ પણ વાંકો નહિ કરી શકે.”

પણ ચેતતા નર સદા સુખી એ કહેવત તમે ભૂલી જાઓ છો ?”

“ના. એ નથી ભૂલ્યો. અમે અમારી તલવાર તૈયાર કરી રાખશું. અમને હેરાન કરવા આવનાર ડાકણુ જરૂર તેનો સ્વાદ ચાખવાની.”

જમનાએ કાંઈ જવાબ ન આપ્યો.

મકરાણુ ૩૬ મું.

રૂપસુંદરી કે કાળસુખો ?

અજય તો રોજ ચાર વાગ્યે ઉઠનારો હતો. જન્મનાચે રસોડામાં જઈને માછલીઓ તૈયાર કરી. કારભારી અજયને ખોલાવી આવ્યો.

કારભારીએ તો રાખને ઓરડા બહાર ઉભા રહેવા વિનવતી કરી. પણ અજય તો આદર્શ ક્ષત્રિય હતો.

“હું કાંઈ એવો બાયલો નથી કે કોઈ ડાકલુથી ડરીને બહાર ઉભો રહું. આ જન્મના સ્ત્રી હોવા છતાં અંદર રહે, અને પુરૂષ છીએ એટલે બહાર ઉભા રહેવું એમ ને ? અને જન્મના તું ગભરાતી હો તો બહાર ઉભી રહે. માછલીઓ અમે હાથે તળી નાખીશું.”

“એ શું બોલ્યા ? બાપુ ? આપ અંદર ઉભા રહો છો, તો પછી મારે ગભરાવાનું ક્યાં રહ્યું ?”

માછલીઓ પેણા ઉપર તળવા સુકી. એક બાબુ તળાઈ રહ્યા પછી તેમને બીજી બાબુએ જન્મનાચે ફેરવી કે તરતજ અગાઉની પેઠે બયાનક અવાજ થયો. ભીંત ફાટી. પણ તેમાંથી રૂપસુંદરી બહાર ન નિકળી. એક બેડોળ બાવો તેમાંથી નિકળ્યો. તે ધણો ઉંચો, કઠાવર અને બળવાન હતો. તેના હાથમાં એક લીલી લાકડી હતી. બાવો ચુલા પાસે આવ્યો, અને બયાનક કંઈક અવાજથી રૂપસુંદરીએ પૂછ્યો હતો તેજ પ્રશ્ન માછલીઓને લાકડી મારીને પૂછ્યો.

(૬૫)

જવાળ ન મથ્યો. ખીજવાર પૂછ્યો. તો પશ્યુ જવાળ નહિં. ત્રીજવાર તેજ પ્રશ્ન પૂછ્યો. છતાંય જવાળ નહિં. હવે તેના કાધનો પાર ન રહ્યો. ગુસ્સાથી તેનું આપુ' શરીર ધ્રુજવા લાગ્યું. ચોથીવાર તે જ સવાલ પૂછ્યો. આ વખતે માછલીઓએ રૂપસુંદરીને આપ્યો હતો તે જ જવાળ આપ્યો.

ખાવાએ કડાઇ ચુલા ઉપરથી લઇ લીધી, અને રસોડાની વચમાં ઉંધી વાળી દીધી. જે રસ્તે તે આવ્યો હતો, તેજ રસ્તે તે ગુસ્સે થઇને ચાલ્યો ગયો. બીંત પાછી સંધાઇ ગઇ.

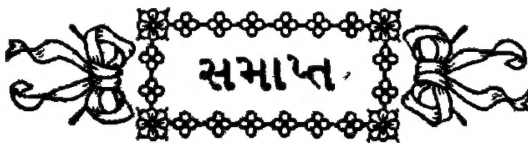
રાત્રની અન્યખીનો પાર ન રહ્યો. જેવા છતાં ય ન માની શકાય એવા આ ચમત્કારિક દૃશ્યની અસર રાત્ર ઉપર ખૂબ થઇ.

પ્રિય વાંચક ! આ જાદુઇ માછલીની વાર્તા અતરે સમાપ્ત થાય છે. આ વાર્તાનો અધુરો રહેલો ભેદ જાણવા સાર

પતથરનો પાદશાહ યાને લોંચરાનો ભેદ

નામની યુક્ત તુરત ખરીદ કરો. તમારી નજીકના યુક્તસેલરને સાંથી મળી શકશે.

પતથરનો પાદશાહ નામની યુક્ત અમદાવાદ, સુરત વીગેરે તમામ સ્થળે જાણીતા યુક્તસેલરો વેચે છે.

જસમાઈન
આયોડાઈડ

સારસા પેરલા

સારમાં સારી લોરી સુધારક દવા.
અમૃત બિંદુ ઓરીસ નાડિયાદ.

જીનત ફ. ૧૫૮૬. ૧૮. ૧૮૬૫ =

અ. ૧૮૬૫. ૧૮. ૧૮૬૫ =

